

Maailmakodanikuks!

Juhend aktiivse maailmakodaniku õpetamiseks

Võtmeetapid kolm ja neli

Autor: Joanne Price

Kohandanud: MTÜ Mondo, 2013

Sissejuhatus

Maailmakodanikuks! on juhend õpetajatele, mis aitab kaasata tavaõppesse aktiivse maailmakodaniku õpetamist.

Materjal loob õpilaste jaoks struktuuri, mille alusel enda õppimist planeerida.

Lisaks oluliste teemade peale mõtlemisele aitab see planeerida maailma mõjutavaid tegevusi, neis osaleda, mõelda tehtud töö üle järele ning seda hinnata.

Materjali koondatud uudsed ja osaluspõhised tegevused toetavad pigem oskustepõhist kui sisupõhist õpet ning on seega kasutatavad erinevate teemavaldkondade käsitlemiseks ning erinevas vanuses lastega.

Maailmakodanikuks! materjal on jagatud kolme osasse. Esimene osa on jagatud kuude alasammu, millest iga samm sisaldab tegevusi ja kasulikke nõuandeid, mis maailmakodaniku õpetamist lihtsustavad. Teine osa koosneb tehtud töö hindamiseks mõeldud tegevustest ning kolmandas osas on välja toodud ideed mängudeks. Tegevuste juurest leiate väljatrükitavad töölehed.

Maailmakodaniku! protsessi käik: 6 alasammu:

1. Samm: Hakake küsima!
2. Samm: Valige teema!
3. Samm: Otsige lisainfot!
4. Samm: Hakake planeerima!
5. Samm: Tegutsege!
6. Samm: Mõelge järele!

Põhiteemad

Aktiivse maailmakodaniku õpetamine loob õpilastele võimaluse osaleda globaalses ühiskonnas. Õppe võib võtta kokku kolme põhiteemaga, mis on käesoleva materjali alustalaks ning mida rõhutatakse läbi juhendi:

1. Pakkuda kogemust muuta maailma läbi tegevuste elluviimise.
2. Arendada oskust küsida, osaleda ja tehtu üle järele mõelda.
3. Arendada arusaamist maailmast kui üleilmsest kogukonnast ning arutleda sellega seotud poliitiliste, majanduslike, keskkondlike ja ühiskondlike aspektide üle.

Taustast

Maailmakodanikuks! pakub lahendust olukorrale, kus noored inimesed tunnevad end maailma muutmise suhtes võimetuna.

Maailmakodanikuks! pakub ühtlasi väljundit tohutule potentsiaalile, mis peitub aktiivse maailmakodaniku õpetamises õppekava osana. Viimane annab õpilastele võimaluse ühiskonnas kaasa rääkida ning käituda vastutustundlikult – nii koolis, kohalikus ringkonnas, riiklikul tasandil kui ka üleilmselt. Materjal põhineb arusaamal, et aktiivne maailmakodanik omab oskusi nagu suhtlusoskus, oskus küsida ja kriitiline mõtlemine, mis on kiirelt üleilmastuva ja aina enam seotud maailma tingimustes toimetulekuks hädavajalikud.

Maaimeakodanikuks! materjal põhineb õppemeetoditel, mis on tuntud osaluspõhiste maapiirkondade hindamistehnikatena (participatory rural appraisal techniques PRA), mis on välja töötatud majanduslikult vähemarenenud riikides ning mille eesmärgiks on innustada inimesi üheskoos uurima neile olulisi teemasid. Kasutatakse mitmeid osaluspõhiseid õppemeetodeid ja visuaalseid vahendeid, mis aitavad mõista ja hinnata inimeste rolli kogukonnas ning nende võimalust maailma muuta. Sarnaselt käesolevale materjalile keskendub õppemeetod peamiselt üksikisikute ja inimrühmade iseseisvuse edendamisele, mis läbi arendatakse oskust ja enesekindlust probleemide üle arutlemiseks ning nende lahendamiseks.

Hakkame peale!

Maaimeakodanikuks! meetod koosneb kolmest osast: sammudena põhitegevused, hindamismeetodid ja mängud. Kõik kolm on võrdselt olulised ning need tuleb kaasata tunni kavasse juba alates esimesest tunnist. Hindamismeetodid aitavad õpilastel enda õppeprogressi läbi kuue sammu protokollida, jälgida ja selle üle järele mõelda. Mängud muudavad kogemuse õpilastele nauditavaks.

Eduka ettevalmistuse võti:

- Tee kõik võimalikult lihtsaks!
- Otsusta, kas viid meetodi läbi poole semestri jooksul, semestri jooksul või tunniplaani väliste tundidena.
- Vali välja hulk tegevusi ja mängu, mis õpilastele kõige paremini sobida võiksid.
- Kaasa protsessi vähemalt üks tegevus igast kuuest põhitegevuse sammust ning lisa iga sammu kohta mõni hindamismeetod ja mäng.
- Ole vastuvõtlik üksikute õpilaste ja rühmade vajaduste suhtes ning säilita paindlikkust tegevuste või kogu protsessi ümber planeerimiseks.

Tegevusi ja mängu on võimalik kohandada ja erinevates kombinatsioonides korduvalt kasutada. Õpilased võivad liikuda läbi kuue sammu mitmeid kordi ning kasutades erinevaid tegevusi ja teemasid kogevad nad aktiivseks maailmakodanikuks õppimist iga kord erinevalt. Mõnd põhilist tegevust ja mängu kasutades ning neid erinevatesse kontekstidesse kohandades on võimalik tekitada elav, muutlik ning põnev õpetamis- ja õppimiskogemus.

Toetavaid nõuandeid

- Toeta võimalikult paljude ideede ja arvamuste välja ütlemist.
- Katsu jõuda probleemide sügavuseni küsides järjekindlalt: Miks?, Mis Sa sellega silmas pead?, või tuues välja kriitilisi vastuargumente.
- Väldi õpilaste arvamuste ümber sõnastamist. Korda neid kasutades õpilaste endi sõnastust.
- Arenda vestlust tuues arutlemiseks välja erinevate ideede vahelisi seoseid.
- Julgusta õpilasi teineteise küsimustele vastama ja üksteise mõtteid edasi arendama.

Sammude vahel liikumine

Maaimeakodanikuks! meetod algab esimese sammuga ning lõpeb kuuendaga. Sõltuvalt protsessi käigus tekkinud olukordadele võib liikuda sammude vahel ka muus järjekorras. Näiteks kui kolmandas sammus avastatakse esialgselt valitud teema kohta informatsiooni, mis õpilaste meelt muudab, siis võivad nad tahta teise sammu juurde tagasi liikuda ning valida uue probleemi. Või kui valitud tegevus osutub viiendal sammul teostamatuks, siis võivad õpilased liikuda tagasi neljandasse sammu, et oma ideid ümber planeerida.

Esimene osa – Kuus sammu

Kuus sammu aitavad õpilastel valida enda jaoks olulise teema, uurida selle kohalikke ja üleilmseid dimensioone, planeerida samal teemal maailma muutvat tegevust, selles osaleda ning oma sooritust analüüsida, hinnata ja protokollida. Iga samm keskendub Maailmakodanikuks! materjali kolmele tuumikteemale ning konkreetsete maailmakodaniku oskuste arendamisele. Samme mööda edasi liikudes muutuvad teemad ja omandatavad oskused detailsemaks. Kuuendaks sammuks on õpilastel kujunenud selge arusaam maailmakodanikuks olemisest ning nad on omandanud oskused, mille abil viia ellu maailma muutvaid tegevusi.

1. Samm: Hakake küsima!

Esimene sammuna õpivad õpilased tundma iseenda arusaama, suhtumist ja väärtusi seoses maailmakodanikuks olekuga. Selle sammu tegevusi võib kasutada õpilaste vastuste hindamiseks ja protokollimiseks ning tegevusi võib kõigi sammude vältel korrata.

2. Samm: Valige teema!

Teise sammuna uurivad õpilased olulisi ja nende elu mõjutavaid probleeme. Selle sammu tegevused aitavad neil mõelda probleemidest kohalikus ja üleilmses kontekstis ning valida neist üks, mille parandamise nimel välja astuda.

3. Samm: Otsige lisainfot!

Kolmanda sammuna viivad õpilased end valitud probleemiga täpsemalt kurssi. See samm aitab neil teemat põhjalikult tundma õppida ning uurida selle mõju inimestele ja keskkonnale nii kohalikul kui ka üleilmsel tasandil.

4. Samm: Hakake planeerima!

Neljanda sammuna otsustavad õpilased, mis tegevust ise ellu viia ning kuidas seda teha. See samm aitab neil võtta arvesse ideede teostatavust ning mõelda läbi kaasnevate praktiliste tegevuste korraldus.

5. Samm: Tegutsege!

Viienda sammuna asuvad õpilased tegutsema. Selle sammu tegevused aitavad neil oma tegevust protokollida ja järgida.

6. Samm: Mõelge järele!

Kuuenda sammuna mõtlevad õpilased Maailmakodanikuks! protsessi üle järele. See julgustab neid mõtisklema õpitu ja saavutatu üle ning selle üle, mida järgmine kord teisiti teha.

Esimene samm: Hakake küsima!

Esimene sammu tegevused on mõeldud selleks, et õpilased õpiksid tundma enda arusaamasid, väärtusi ja suhtumist meetodi kolme põhiteemasse. Seejuures võetakse arvesse õpilaste seniseid teadmisi ja oskusi ning hakatakse neid arendama. Tegevusi on võimalik korrata erinevates meetodi etappides ja/või kõige lõpus.

Esimese sammu eesmärgid:

- julgustada õpilasi mõtlema enda väärtushinnangute peale ning selle üle, kuidas ollakse soetud teiste inimeste ja kogu maailmaga; ning analüüsida kriitiliselt isiklikku võimalust maailma muuta;
- arendada uurimise ja küsimise põhiseid oskusi – ideede, väärtuste ja maailmavaadete kohta pärimine, nende arendamine ning täpsustamine;
- arendada suhtlusoskust – panustamine klassi vestlustesse ja diskussioonidesse.

1. Ideaalne tulevik

Arutlemiseks selle üle, kuidas õpilased maailma mõistavad

Mõelge, milline võiksid ideaalsel juhul kümne aasta pärast olla Sina ise/ Sinu kool/ kodukandi piirkond/ riik/maailm. Milliste omadustega oleksid selle ühiskonna kodanikud? Kas selles maailmas on midagi, mida tänases pole? Mis see on?

Esitlege ideid kirjutades ja joonistades plakatitele ja kaartidele.

Arutlege, millised mainitud asjadest on kõige tähtsamad ja kõige realistlikumad, ning kuidas neid saavutada? Kellel on maailmas asjade muutmiseks kõige rohkem võimu? Mida saaksid Sina teha? Keda saaksid olukorra muutmiseks mõjutada?

2. Meie maailma kaardistamine

Arutlemiseks selle üle, kuidas õpilased maailma mõistavad

Mõelge kooli tähistavatele sümbolitele (nt midagi, mis sümboliseerib õppimist). Joonistage need paberile ning asetage sümbolid põrandale või seinale.

Iga õpilane joonistab sümboli, mis tähistab tema kodupiirkonda ning asetab selle kooli sümboli suhtes sobivasse kohta.

Joonistage sümboleid, mis tähistavad naabruskonnast kaugemale jäävaid kohti, millega õpilased seotud on – nt kohad, kuhu on reisitud või teised riigid, kus elavad sõbrad või sugulased. Asetage ka need põrandal või seinal kooli suhtes sobivasse asukohta.

Pärast maailma sümbolitega kaardistamist selgitage neist kõigi tähendust ning küsige järgnevaid küsimusi: Millest me rääkisime? Mida õppisime? Mida võiks kaardile veel lisada? Mille poolest see kaart kasulik on? Kellele kaart kuulub?

3. Inimeste mõjutamine

Mõjutamise peale mõtlemiseks ja selle analüüsimiseks

Arutlege, mida tähendab „mõjutamine“, st kellegi mõtlemise ja käitumise suunamine.

Joonistage ämblikdiagramm inimestest, kes teid mõjutavad, nt üksikisikud nagu vanemad ja sõbrad, ja ka inimrühmad nagu bändid ja organisatsioonid. Kirjutage oma nimi paberi keskele ning ühendage see joonte abil teiste inimeste nimedega. Joone pikkus sümboliseerib seda, kui võrd inimene teid mõjutab: lühike joon tähistab suurt mõju, kuna mõjutaja on teile lähemal, pikk joon väiksemat mõju, sest mõjutaja jääb kaugemale.

Kirjutage iga joone peale, kuidas mainitud inimene teid mõjutab, nt „Ema mõjutab mind rääkides mulle, et pean korralikult sööma“.

Joonistage teine ämblikdiagramm inimestest, keda teie mõjutate, kirjutades kõige lähemale nende nimed, keda mõjutate kõige enam, kaugemale need, keda mõjutate vähem.

Võrdle kaht diagrammi otsides sarnasusi ja erinevusi. Kas inimesed keda teie mõjutate on samad, kes teidki mõjutavad? Võrrelge diagramme teiste klassikaaslastega: kas teil on kõigil sama palju mõju?

Arutlege, kuidas diagrammidel olevad inimesed võiksid teineteist mõjutada ning tõmmake vastavad jooned. Diagramm hakkab muutuma ämblikuvõrguks.

4. Kohalikust võimust globaalseks

Mõjutamise ja kohaliku ning globaalse võimu üle arutlemiseks ning nende analüüsimiseks

Mõelge mõjutamise ja võimu erinevuste peale. Mõtlege inimeste peale, kes teid mõjutavad ja inimeste peale, kel on kohalikul, rahvuslikul ja üleilmsel tasandil teie üle võimu. Esitage tulemused **Töölehel 1a** või kleepige kommentaaridega märkmepaberid seinale või põrandale joonistatud suurtesse ringidesse.

Arvutage välja inimeste arv, kes teid mõjutavad ning nende arv, kel on teie üle võimu kohalikul, rahvuslikul või üleilmsel tasandil. Arutlege tulemuste üle. On need ootuspärased? Kas mõned nimed korduvad mitmes ringis? Mida see tähendab?

Korrake sama tegevust keskendudes inimestele, keda teie mõjutate ning kelle üle omate võimu. Kasutades teist värvi pastakat lisage ka see töölehele. Lisage töölehele selgitav legend.

5. Aktiivse maailmakodaniku uuring

Arutlemiseks aktiivse maailmakodaniku omaduste üle

Õpilased võivad Aktiivse maailmakodaniku uuringu (**Tööleht 1b**) läbida Maailmakodanikuks! protsessi alguses või lõpus. Õpilased võivad seda kasutada ka teineteise või klassiväliselt teiste inimeste intervjuerimiseks. Võrrelge tulemusi ning tehke sellest ettekanded.

Reeglite kehtestamine

Enne rühmatöö või arutelu alustamist on oluline leppida kokku reeglites, näiteks, et arvesse võetakse kõigi arvamust, kuulatakse tähelepanelikult, ollakse lugupidav. Reegleid võivad välja pakkuda nii õpilased kui õpetaja. Pärast iga reegli osas kokkuleppimist valitakse märk, mis seda visuaalselt tähistab. Ühine reeglite kehtestamine muudab need õpilastele tõsiseltvõetavamaks. Reegleid võib protsessi käigus muuta või lisada, ning sobivatel hetkedel võib nendele viidata.

Väärtushinnangud ja hoiakud

On väga oluline, et õpetajad arvestaksid enda isikliku arvamuse, väärtuste ja hoiakutega kui osaga protsessist, mis julgustab õpilasi nende väärtuseid avastama. Õpetaja isiklike hoiakutega arvestamine lihtsustab arutelusid teemadel, mis õpilaste huvide ning kogemustega tihedalt seostuvad.

Teine samm: Valige teema!

Teise sammuna uurivad õpilased enda elu mõjutavaid probleeme. Nad analüüsivad iga probleemi olulisust kohalikul ja üleilmsel tasandil ning asetavad neid tähtsuse järjekorda vastavalt sellele, kui võrd nad saaksid ise olukorra parandamiseks midagi ära teha.

Teise sammu eesmärgid:

- aidata õpilastel tuua välja nende jaoks olulisi probleeme, neid klassifitseerida ja hinnata, et langetada rühmana valik, mis probleemi parandamise nimel üheskoos tegutsema hakata;
- arendada ja laiendada uurimise ja küsimise põhiseid oskusi – küsimuste esitamine ja oskus probleeme eristada, argumentide esitamiseks informatsiooni valik ja organiseerimine;
- arendada suhtlusoskust – panustamine rühma ja klassi diskussioonidesse ning osalemine debattides, oma arvamuse väljendamine ja kaitsmine kõnes ja kirjas;
- arendada oskust osaleda – läbirääkimine, otsustamine ja hääletamise läbi teemade valimine.

1. Fotopäästik

Meid mõjutavate teemade avastamine

Koguge kohalike ja globaalsete sündmuste kohta erinevatest allikatest fotosid (nt ajalehed). Arutlege fotode üle ning valige neist üks, mis kajastab kõige põnevamat teemat.

Asetage valitud foto **Töölehe 2a** keskele ning vastake küsimustele.

Kirjutage kõik teemad tahvlile. Hääletage nende poolt ja vastu, lähtudes sellest, mis teemaga seotud probleemi saaks klass koos kõige paremini lahendada. Hääletada võib näiteks värviliste kleepsudega. Jagage igale õpilasele viis värvilist klepsu. Ta võib hääletada ühe teema poolt kleepides kõik viis klepsu ühe teema alla või jagada need kahe teema vahel. Teemad, mille alla kleebitakse kõige enam kleepse võetakse uuesti arutelu alla: neid analüüsitakse enne kui valitakse teema, mille osas asutakse tegutsema.

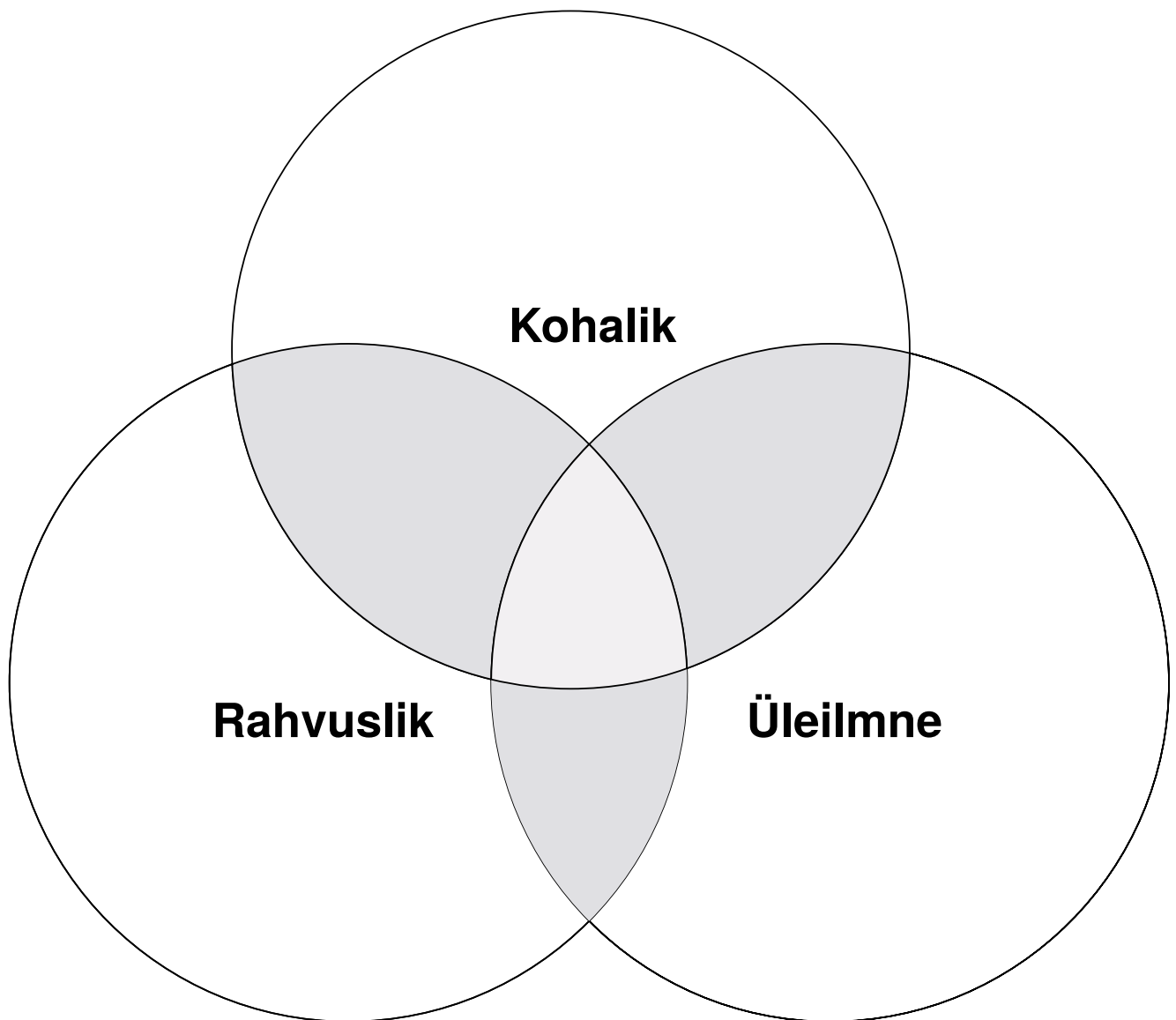
2. Mis Sind närvi ajab?

Meid mõjutavate teemade avastamine

Visanda tahvlile inimese kuju. Kirjuta tema ümber probleeme, mis õpilastele korda lähevad – nn probleeme, mis neid „närvi ajavad“. Mõelge probleemidele koolis, kohalikus piirkonnas, riigis ja maailmas.

Lugege kõik kirjutatud probleemid ette ning koondage need sarnasuse alusel rühmadesse.

Lisage iga probleemi kõrvale, kuidas olukorda parandada saaks. Analüüsige kõige populaarsemaid teemasid enne kui valite neist ühe, mille osas tegutsema asuda.

1b tööleht

Nimi

Aktiivne maailmakodanik on inimene, kes mõtleb selle üle, mis maailmas toimub ning tegutseb.

1. Hinnake tabelis, kui võrd oluliseks peate maailmakodaniku juures tabelis nimetatud oskusi.

1 = väheoluline; 6 = väga oluline

Oskus	1	2	3	4	5	6
Meeskonnatöö						
Oskus teha kõike iseseisvalt						
Ajalehtede lugemine						
Aruteludes osalemine						
Arvamuse endale hoidmine						
TV vaatamine						
Kriitiline suhtumine teiste inimeste ideedesse						

Mis Sa sellest tegevusest arvad?

On Sul lisakommentaare?

2. Loe väited läbi ning märgi iga väite kohta, kui võrd sellega nõustud.

Nõustun kindlasti	Nõustun	Ei tea	Ei ole nõus	Ei nõustu absoluutselt

A – Tahan õppida rohkem, kuidas muuta asju, mis mulle korda lähevad

B – Ma ei saa maailma muuta

C – Olen kohaliku ühiskonna liige ja maailmakodanik

D – Mul pole maailma vaesemates piirkondades elavate inimestega midagi ühist

E – Maailm on kui suur globaalne küla ning kõik inimesed on teineteisega seotud

Mis Sa sellest tegevusest arvad?

On Sul lisakommentaare?

2a tööleht

Mis on probleem?

Mis on foto sõnum?

Kelle jaoks on tegu probleemiga?

Mida saate probleemi parandamiseks teha?

Kui paljusid inimesi fotol olev probleem mõjutab?

Kas probleem mõjutab inimesi kohalikul, riiklikul või üleilmsel tasandil?

3. Hääleta jalgadega

Meid mõjutavate teemade avastamine

Mõelge järgmistele küsimustele: mis Sind ümbritseva maailma juures kõige enam muretsema paneb? Mida Sa maailmas kõige enam muuta sooviksid? Need võivad olla teemad koolist, kohalikust kogukonnast, riiklikul tasandil või globaalsed probleemid.

Kirjutage iga teema eraldi paberile ning asetage need ruumis laiali. Sarnased teemad võite asetada kõrvuti.

Kuulake järgmist küsimust ning liikuge ruumis vastavat teemat puudutava paberi juurde: Millist teemat peate kõige olulisemaks? Miks? Kuulake teist küsimust ning otsustage, kas peaksite uuesti liikuma: Millise teemaga seotud probleemset olukorda saaksite klassiga parandada? Miks?

Arutlege tehtud valikute üle. Võite proovida teisi enda arvamuses veenda ning panna nad ruumis asukohta vahetama. Analüüsige kõige populaarsemaid teemasid enne kui valite neist ühe, mille osas tegutsema asuda.

4. Sinu hääl

Teemade poolt ja vastu hääletamine

Arutlege teemade üle **Tööleht 2b** abiga. Lisage kahte alumisse ritta enda valikul veel olulisi teemasid.

Hääletage teemade poolt ja vastu kasutades eelpool kirjeldatud Fotopäästiku või Hääleta jalgadega meetodit. Analüüsige kõige populaarsemaid teemasid enne kui valite neist ühe, mille osas tegutsema asuda.

5. Teemade ratas

Teemade analüüsimine enne lõpliku valiku langetamist

Jaotage teemad **Töölehel 2c** nimetatud kategooriate alla. Üks teema võib sobida mitmesse kategooriasse.

Kirjutage teemad ratta alla ning kirjeldage neid läbi kategooriate, kuhu nad asetuvad. Võtke arvesse kategooriate vahelisi seoseid: Kas probleem saab olla kohalik ilma olemata samal ajal ka globaalne? Kas nt võrdõiguslikkus on seotud kõigi teemadega?

6. Miks-miks-miks ahel

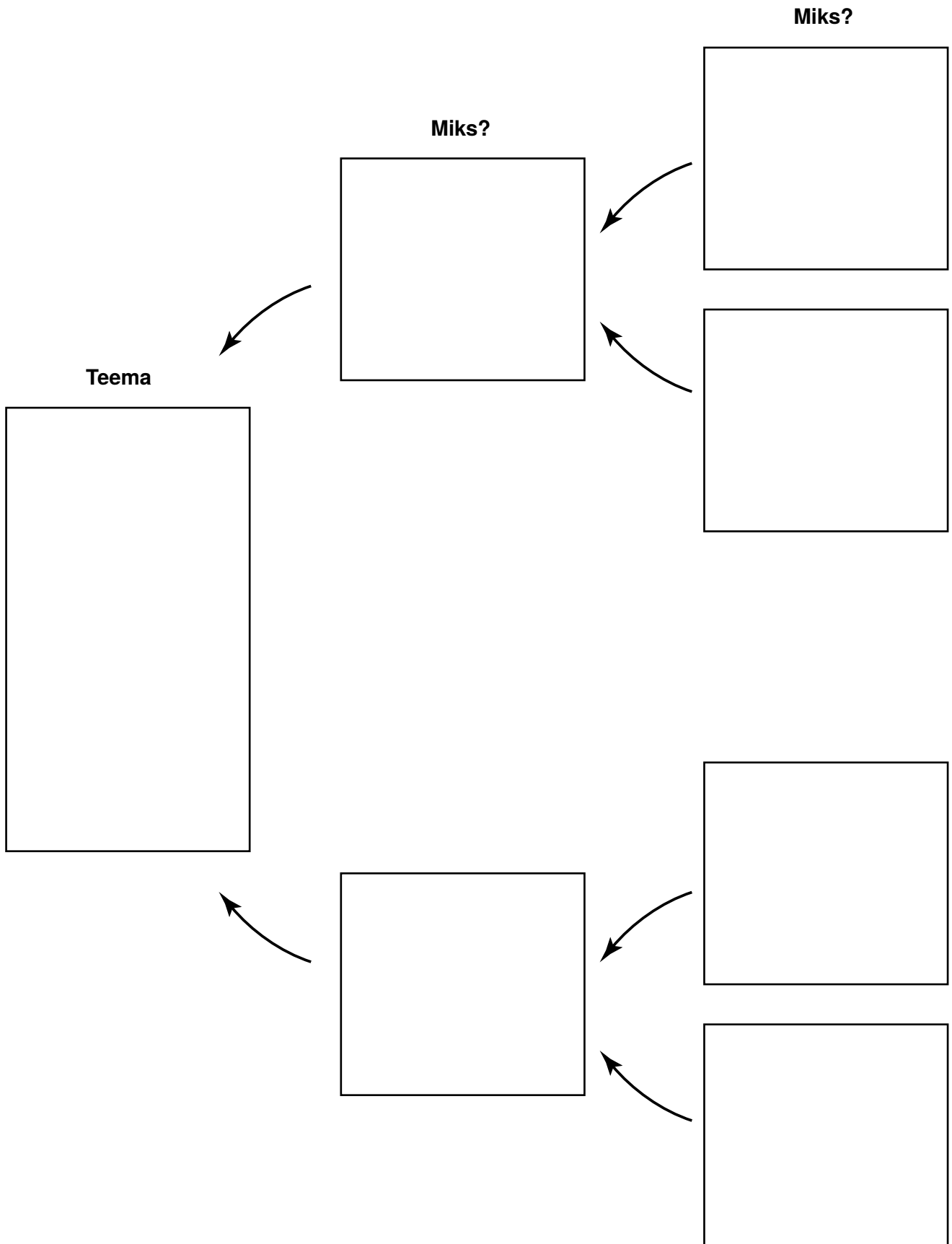
Teemade analüüsimine enne lõpliku valiku langetamist

Kasutage **Töölehte 2d**, et arutleda probleemi põhjustajate üle. Näiteks võib vandaalitsemise olemasolu põhjusteks pidada vähest turvalisust ja igavlevaid teismelisi. Noolte suund viitab tagajärgedele. Näiteks, kui teismelistel on igav, siis selle tagajärg on vandaalitsemine.

Vaadake igat kastikest ning vastake küsimustele: Kas see, mis toimub, on õiglane? Mida saaksime olukorra muutmiseks ette võtta?. Kirjutage vastused erinevates värvides kastikestesse ning tehke tulemustest ettekanne.

Teema	Inimeste arv, kes peab seda teemat kõige olulisemaks	Inimeste arv, kes usub, et klass saab selle probleemi parandamiseks kõige rohkem ära teha
Rassism		
Kuritegevus		
Kiusamine		
Pagulased		
Õiglane kaubandus		
HIV/AIDS		
Sõda		
Globaalne soojenemine		
Narkootikumid		
Reostus		
Suhted		
Teie valik...		
Teie valik...		

2d tööleht

7. Kohalik või globaalne?

Teemade analüüsimine enne lõpliku valiku langetamist

Arutlege **Tööleht 2e** küsimuste üle.

Kirjutage või joonistage kõigi küsimuste vastused lehele ning tehke klassile kokkuvõte.

8. Silmapiiri laiendamine

Teemade analüüsimine enne lõpliku valiku langetamist

Visandage maakera ning asetage see seinale või põrandale. Kirjutage õpilaste elus olulised teemad maakera ümber. Võite selleks kasutada märkmepabereid.

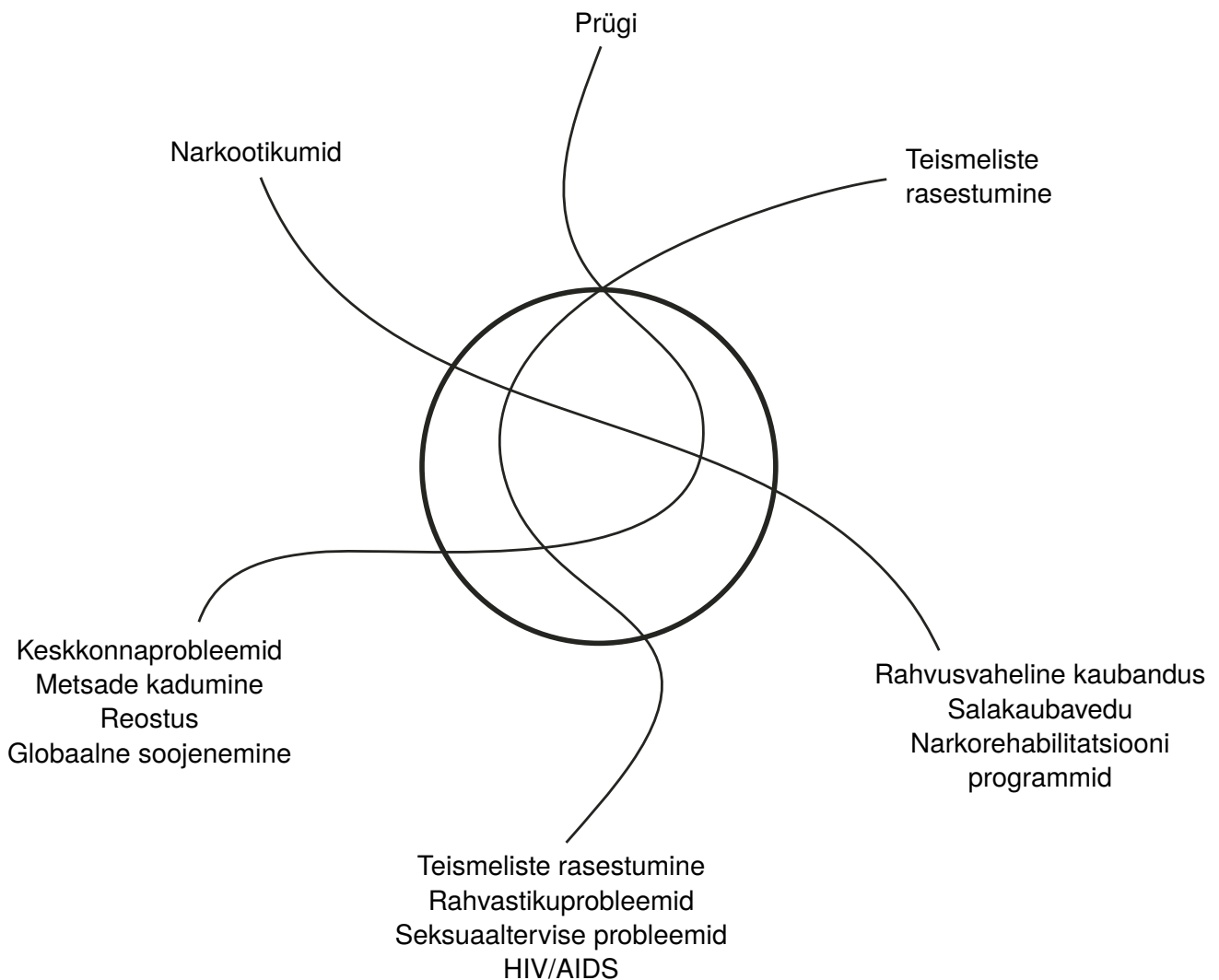
Arutlege iga teema üle küsides, kuidas sama teema võiks puudutada inimesi mujal maailmas. Tõmmake teema juurest joon läbi maakera ning kirjutage arutelu vastus joone teise otsa.

Kas teema puudutab inimesi mujal maailmas? Kuidas?

Kas see puudutab inimesi sarnaselt või erinevalt? Kuidas?

Kas sellega on seotud veel probleeme?

Kust võiksite lisainformatsiooni leida?

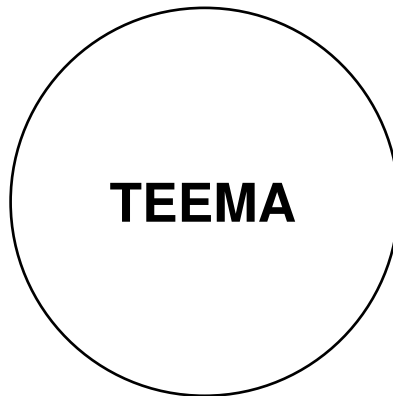

1. Kuidas see mõjutab Sinu kogukonnas elavaid inimesi?

10. Mille poolest on tegu globaalse teemaga?

2. Kuidas see mõjutab Eesti inimesi?

9. Kui midagi juhtub ühes maailma paigas, kas see mõjutab ka inimesi mujal?

3. Kuidas see mõjutab kogu maailma inimesi?

8. Kas probleemi lahendused on üle maailma samad?

4. Kuidas see mõjutab looduskeskkonda?

7. Mis võiksid olla lahendused?

5. Mis on selle põhjustajateks?

6. Kas selle põhjustajad on üle maailma samad?

9. Teemade reastamine

Probleemi valimine, mille parandamise nimel tegutseda

Kirjutage valikus olevad teemad **Töölehel 2f** vasakpoolsesse tulpa ning hinnake neid vastavalt tabeli kriteeriumitele. Lisage viimasele reale lisakriteerium.

Arvutage tulemused kokku ning otsustage, kas enim punkte saanud teema on see, mille suunas tegutsemine aitaks olukorda võimalikult palju lahendada. Kui mitte, siis hinnake uusi kriteeriume kasutades teemasid uuesti.

10. Võrdlus

Probleemi valimine, mille parandamise nimel tegutseda

Joonistage tabel ning kirjutage veergude ja tulpade pealkirjadeks valikus olevad teemad. Vaata all olevat näidet.

Liikuge läbi kogu tabeli võrreldes mõlemal teljel olevat teemat ning kirjutage neist olulisem ristumiskohas asuvasse lahtrisse. Näiteks peavad õpilased otsustama kumb teema on neile olulisem, kas vähene noortekeskuste olemasolu või koolikiusamine. Näite põhjal on õpilaste jaoks kõige olulisem teema koolikiusamine, sest seda esineb tabelis kõige enam.

Maailmakodanikuks! teemade võrdlus				
Teema	Vähene noortekeskuste olemasolu	Rassism	Koolikiusamine	Terrorismioht
Vähene noortekeskuste olemasolu	x	Rassism	Koolikiusamine	Terrorismioht
Rassism	Rassism	x	Koolikiusamine	Terrorismioht
Koolikiusamine	Koolikiusamine	Koolikiusamine	x	Koolikiusamine
Terrorismioht	Terrorism	Terrorism	Koolikiusamine	x

2f tööleht

Teema	Kui palju see mind mõjutab?	Kui palju mõjutab see teisi inimesi?	Kuivõrd on see ebaõiglane?	Kuivõrd oluline on kiiresti reageerida?	Kui lõbus võiks olla selle probleemi parandamise nimel tegutsemine?	Kokku
	5 = väga palju 1 = väga vähe	5 = väga palju 1 = väga vähe	5 = väga palju 1 = väga vähe	5 = väga palju 1 = väga vähe	5 = väga palju 1 = väga vähe	

Meie lemmikuks osutus:

11. Põhjuseid teema kasuks

Probleemi valimine, mille parandamise nimel tegutseda

Kasutage **Töölehte 2g**, et tuua välja põhjused konkreetse teema valikuks. Tehke koostatud vormi põhjal suuline või kirjalik ettekanne.

Probleemide tõstatamiseks on kolm peamist võimalust:

1. Õpilased pakuvad välja olulisi teemasid (nt läbides tegevused „Fotopäästik“, „Mis Sind närvi ajab“ või „Hääleta jalgadega“).
2. Õpilased teevad valiku eelnevalt väljavalitud teemade seast (nt läbides tegevuse „Sinu valik“).
3. Teema valib õpetaja.

Kui teemasid pakuvad välja õpilased, siis tuleb otsustada, kas käsitleda kogu klassiga üht teemat või keskenduda väikestes rühmades mitmele teemale. Pärast teemade valikut analüüsige neid mitme teise sammu tegevuse abil.

Kolmas samm: Otsige lisainfot!

Kolmanda sammuna viivad õpilased end valitud probleemiga paremini kurssi. Et õpilased saaksid valida tegevused, mida probleemse olukorra parandamiseks läbi viia, on neil tarvis probleemi kohalike ja globaalsete aspektide kohta detailset lisainfot.

Kolmanda sammu eesmärgid:

- võimaldada õpilastel uurida probleemi peamisi omadusi, selle põhjustajaid, mõjusid ja võimalikke lahendusi;
- arendada ja laiendada uurimise ja küsimise põhiseid oskusi – objektiivne ja delikaatne teemade uurimine; erineva päritoluga informatsiooni analüüsimine ja hindamine; kokkuvõtete tegemine ja nende kaitsmine;
- arendada suhtlusoskust – panustamine rühma ja klassi diskussioonidesse ning osalemine debattides;
- arendada oskust osaleda – arvestamine teiste inimeste väärtuste ja hoiakutega.

1. Teemapuu

Probleemi põhjustajate, mõjude ja lahenduste uurimine

Visandage puu. Kirjutage puu tüvele valitud probleem, juurtele probleemi põhjustaja, okstele probleemi mõjud ning puu viljadele probleemi võimalikud lahendused. Enne täpsustava uurimuse läbi viimist aitab puu visualiseerida seda, mida õpilased juba teavad. Sama meetodi kordamine pärast uurimuse läbi viimist aitab visualiseerida tehtud töö tulemusi.

Arutlege järgnevate küsimuste üle: Kui kasulik on puu probleemi mõistmiseks? Milline puu osa on kõige kasulikum? Kas probleemi esitamiseks on veel võimalusi? Kas mõned lahendused on teistest olulisemad?

Puid võib kasutada mitmel erineval viisil (vt neljandas sammus Tegevuspuud ja Planeerimispuud). Probleemi tausta saab avada ka läbi jõe kujundi: probleemi põhjuseid saab kujutada näiteks lisajõgedena, tähtsaid sündmusi sümboliseerida üleujutuste või koskedena.

2g tööleht

Hoolimata sellest, et esines ka eriarvamusi, otsustas klass tegutseda järgmise probleemi parandamise nimel:

.....

.....

.....

Valiku langetamiseks on mitu põhjust. Esimene põhjus on:

.....

.....

.....

Teiseks põhjuseks on:

.....

.....

.....

Kolmandaks põhjuseks on:

.....

.....

.....

Langetasime otsuse hoolimata sellest, et mõned õpilased arvavad, et

.....

.....

.....

Me usume, et oleme tõestanud, et

.....

.....

.....

2. Teemakompass

Probleemi poliitiliste, majanduslike, ühiskondlike ja keskkondlike aspektide uurimine

Kirjutage probleem **Tööleht 3a** keskele ning vastake selle ümber olevatele küsimustele. Meetodit võib kasutada enne teema kohta täiendava uurimuse läbi viimist ja/või pärast seda.

Võrrelge vastuseid teiste õpilastega ning vajadusel täiendage töölehte.

Tegevus põhineb Birminghami Maailmahariduskeskuse poolt väljatöötatud Rooskompassi meetodil.

3. Uurimuse mõttekaart

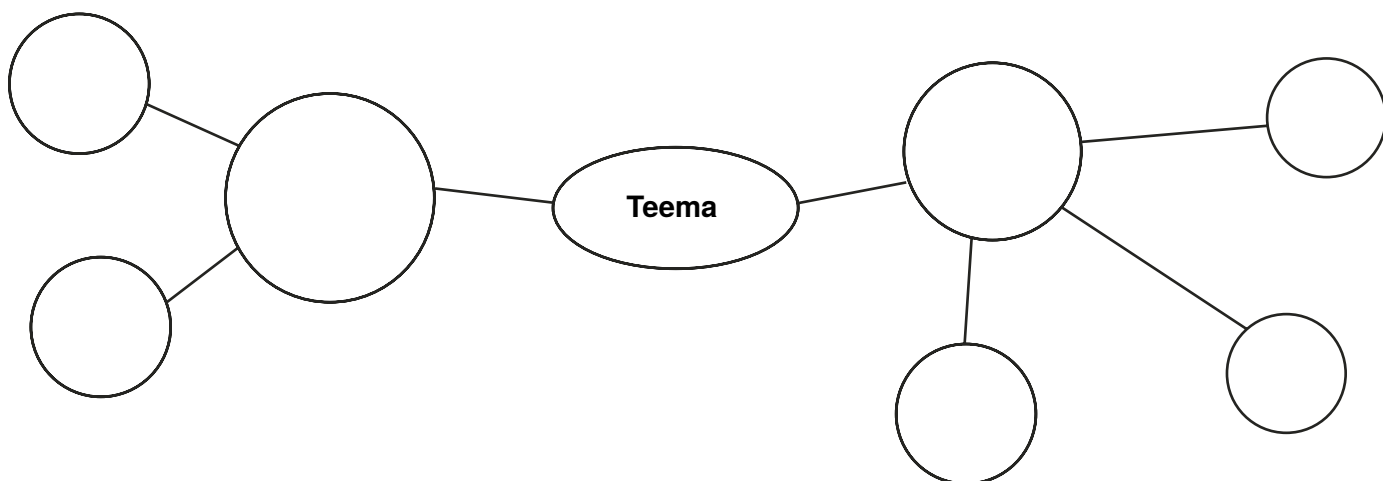
Tegevus avastamiseks, mida õpilased juba teavad ning mida võiksid veel teada saada

Esita valitud teema mõttekaardina. Kirjuta teema lehekülje keskele, viige läbi ajurünnak teemaga seotud sõnadeks ning paigutage need mõttekaardile. Ühenda sõnad.

Märkige mõttekaardile, milliste teemade kohta on tarvis lisainfot. Loodud mõttekaarti saab kasutada uurimuse alusena.

Uurimuse planeerimiseks kasutage **töölehte 3b**. Et kirjutatut saaks muuta, täitke seda hariliku pliiatsiga või kasutage märkmepabereid. Kasutage tabelit jooksvalt kogu uurimuse ajal lisades vajadusel uut informatsiooni ja allikaid.

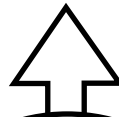
Arutlege järgnevate küsimuste üle: Kas uurimusega leitud informatsioon on kasulik? On see korrektne? Kes on raamatu või kodulehe autor? Kas informatsioon võib olla kallutatud?

3a teemakompass

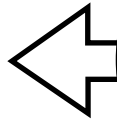
Kas sel on midagi pistmist **looduse** või keskkonnaga?
Kas see mõjutab keskkonda kõikjal maailmas sarnaselt?
Miks?

Põhi

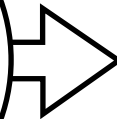

Kes otsustab, mis selle probleemiga edasi saab?
Kellel on kõige rohkem võimu?

Lääs

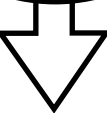
PROBLEEM

Ida

Kas sel on midagi pistmist **majanduse** või rahaga? Kuidas?
Kas see mõjutab vaesemaid ja rikkamaid inimesi ühtemoodi?
Miks?

Kui palju on Sinul võimu, et asja parandada?
Mida Sina saaksid teha?

Lõuna

Kas see puudutab kuidagi **ühiskonda** või inimesi?
Kuidas?
Kas see puudutab Sind, inimesi Sinu kodukohas, inimesi teistes maades?
Kas see mõjutab teid ühtemoodi või erinevalt?

4. Internetiotsing

Tegevus veebilehete uurimiseks

Kasutage **Töölehte 3c**. Mõelge järgnevale:

Kas informatsioon on igal veebilehel sama?

Kas esineb erinevusi? Miks see nii on?

Kes on veebilehe omanik?

Kas leiate tõendeid, mis viitaks info kallutatusel?

Kas teate mõnd veebilehte, mis kirjeldaks maailma teistmoodi?

5. „Stopp! ja mõtle“ etendus

Välja selgitamine, kuidas inimesed probleemi suhtuvad

Valmistage ette rollimäng probleemiga seotud tüüpilisel teemal ning kandke see ette.

Publik hüüab keset ettekannet vabalt valitud rollimängu tegelasele „Stopp! ja mõtle, Saara!“, kasutades rollimängu tegelase nime. Tegelane peab selle peale seiskuma ning teistele kirjeldama, mida ta sel hetkel karakterina mõtles. Rollimängu on võimalik korrata, et mängida läbi erinevaid stsenaariume.

6. Probleemi üle argumenteerimine

Probleemi poolt- ja vastuargumentide uurimine

Otsige argumente probleemi poolt ja vastu. Kirjutage need **Töölehel 3d** kastidesse. Võtke arvesse kõiki argumente ning kirjutage lehekülje all olevasse kasti kokkuvõtte.

7. Uurimuse raam

Uurimuse tulemuste esitamine

Esitage uurimuse tulemused ja informatsiooniallikad **Töölehel 3e**. Tehke selle põhjal suuline või kirjalik ettekanne.

Kohaliku ja globaalse tasandi sidumine

Probleemide globaalset dimensiooni on raske sisse tuua ilma, et see tunduks olevat ebaloomulikult peale surutud. Katsuge vältida väiteid nagu „Me peame seda oluliseks“, mis tekitavad mulje, nagu initsiatiiv poleks tulnud õpilastelt. Globaalse dimensiooni sissetoomine peaks olema loovam ning seda võib teha läbi „Teemakompassi“ sarnaste tegevuste. Selle sarnased tegevused aitavad õpilastel endil kohaliku ja globaalse vahelisi seoseid luua.

Globaalseid dimensioone võib sisse tuua ka järgnevate tegevuste abil:

- otsides näiteid sellest, kuidas õpilased mängivad rolli ühiskonna liikmetena oma klassis, piirkondlikul, rahvuslikul, ja üleilmsel tasandil;
- uurides erinevatel tasanditel kodanikuks olemise eeliseid ja puuduseid;
- arutledes, kas kohalikel tegevustel võib olla globaalne mõju ning vastupidi.

3C tööleht

Teema:

Külastatud veebileht:

Kõige põnevam asi, mida teada sain on ...

Sain ka teada, et ...

Veel sain teada, et ...

Ning veel sain teada, et ...

Minu arvates oli see veebileht ...

Tarvis on lisainformatsiooni (mille kohta?) ...

Võiksin veel uurida järgmiseid veebilehti: ...

3d tööleht

Meie valitud teema on

Argumendid probleemi poolt:

Argumendid probleemi vastu:

Pärast argumentide arvesse võtmist arvame, et

.....

.....

.....

.....

.....

3e tööleht

Enne selle teema kohta uurimist arvasin, et

.....

Uurimust läbi viies sain teada, et

.....

See info on pärit

.....

Sain veel teada, et

.....

Selle info leidsin

.....

Lisaks sain veel teada, et

.....

Selle avastas (kust?)

.....

Kõige põnevam, mis teada sain on

.....

Sain selle info (kust?)

.....

See on minu planeeritava tegevuse jaoks oluline, sest

.....

Vastuoluliste teemadega tegelemine

Vastuoluliste teemadega tegelemine võib muuta õppetöö äärmiselt oluliseks ja stimuleerivaks. Maailmale lähenetakse uudselt, uuritakse valitsevaid arvamusi ja nende allikaid, keskendutakse vähetuntud või seni tähelepanuta jäänud vaatenurkadele ning suhtutakse kriitiliselt väärtustesse ja veendumustesse, mida on seni peetud iseenesest mõistetavaks.

Vastuoluliste teemadega tegelemine eeldab kogu meeskonnalt ühtset ja püsivat lähenemist. Arvesse tasub võtta järgnevat:

- Otsustage juba enne protsessi algust, millised teemad (kui üldse mõni) ületavad piiri. Näiteks võib selle otsuse tegemisel toetuda kooli senistele poliitikatele.
- Julgustage õpilasi uurima teema tausta ja selle erinevaid aspekte laialt. Pidage meeles, et arutelud ei pea jõudma kokkuvõtete või klassi ühtse arusaamani.

Taustainfo

Detailne ja laialdane taustainformatsioon probleemi kohta on ülimalt oluline. Erineva allikaga informatsiooni uurimine ja analüüsimine aitab õpilastel hinnata probleemide mitmekülgust ning keerukust. Detailne probleemidesse süvenemine muudab õpilased teema suhtes enesekindlamaks, see laiendab nende endi arusaama ning nad võivad mõjutada ka teiste inimeste arvamust.

Põhjused ja lahendused

Probleemide põhjuste ja lahendustega tegeledes on oluline vältida olukordade liigset lihtsustamist. Näiteks kui naabruskonnas on kellegi majja sisse murtud, on karmimate seaduste kehtestamine liialt lühinägelik lahendus; samuti on seda terrorismi rünnaku lahendamine kurjategijate ja tema kaaslaste hävitamisega. Põhjuseid ja lahendusi otsides tuleks astuda n-õ sammuke tagasi, vaadata laiemat pilti ning võtta arvesse kõiki probleemi külgi. Viljakate lahendusteni võib viia keskendumine sellele, kuidas õpilased saaksid probleeme mõjutada.

Neljanda samm: Hakake planeerima!

Neljanda sammuna uurivad õpilased võimalusi, kuidas probleemi parandamiseks välja astuda. Õpilased hindavad võimaliku tegevuse kohalikku ja globaalset mõju, valivad tegevuse ning planeerivad selle täideviimist.

Neljanda sammu eesmärgid:

- aidata õpilastel hinnata erinevate tegevuste läbiviimise võimalikkust ning otsustada ühe tegevuse kasuks;
- toetada õpilasi detailse tegevusplaani koostamisel, tegevuse sõnumi ja sihtgrupi planeerimisel ning ülesannete jagamisel;
- arendada ja laiendada uurimise ja küsimise põhiseid oskusi – informatsiooni kõrvutamine, et ideid hinnata ning jõuda kokkuvõteteni;
- arendada suhtlusoskust – panustamine rühma ja klassi diskussioonidesse ning osalemine debattides;
- arendada oskust osaleda – läbirääkimine, tegevuse üle otsustamine ning planeerimine.

1. Mida me tahame?

Ideede genereerimine võimalikeks tegevusteks

Arutlege enda valitud teemat allolevast ajateljest lähtuvalt. Hinnake probleemi kohalikul ja globaalsel tasandil.

Arutlege, kas tegevus on järgnevate mõõdikute järgi SMART:

S spetsiifiline – tegevus on lihtsalt defineeritav

M mõõdetav – muutus on kuidagi mõõdetav

A ajaliselt võimalik – seda on võimalik olemasoleva aja jooksul läbi viia, nt ühe semestri jooksul

R realistlik – seda on võimalik ellu viia olemasoleva raha ja inimestega

T tehtav – see on tehtav

Kui tegevus pole SMART, siis muutke seda kitsendades seda vaid ühele tegevuse osale.

2. Telliskivid ja haamrid

Ideede genereerimine võimalikeks tegevusteks

Kujutlege, milline võiks olla ideaalne maailm – maailm, kus valitud teemat poleks probleemina olemas. Joonistage pilte või kaarte, või esitlege näidendina tänast selle probleemiga maailma võrdluses ideaalse olukorraga.

Joonistage tellistest sein. Kirjutage igale tellisele üks takistus, mis meie tänast maailma ideaalsest eristab. Näiteks õiglase kaubanduse teemal võiks olla üheks takistuseks vaesed inimesed, kes ei saa enda toodetud kauba eest õiglast tasu. Valmistage paberist haamrid, millega telliseid purustada. Kirjutage nendele tegevused, mille läbi saaks olukorda parandada (näiteks müües koolisööklas õiglase kaubanduse tooteid).

3. Tegevuspuu

Ideede genereerimine võimalikeks tegevusteks

Asetage põrandale puu kujutis. Selleks võib kasutada mitut kokkukleebitud suurt paberit, puitu või muid materjale.

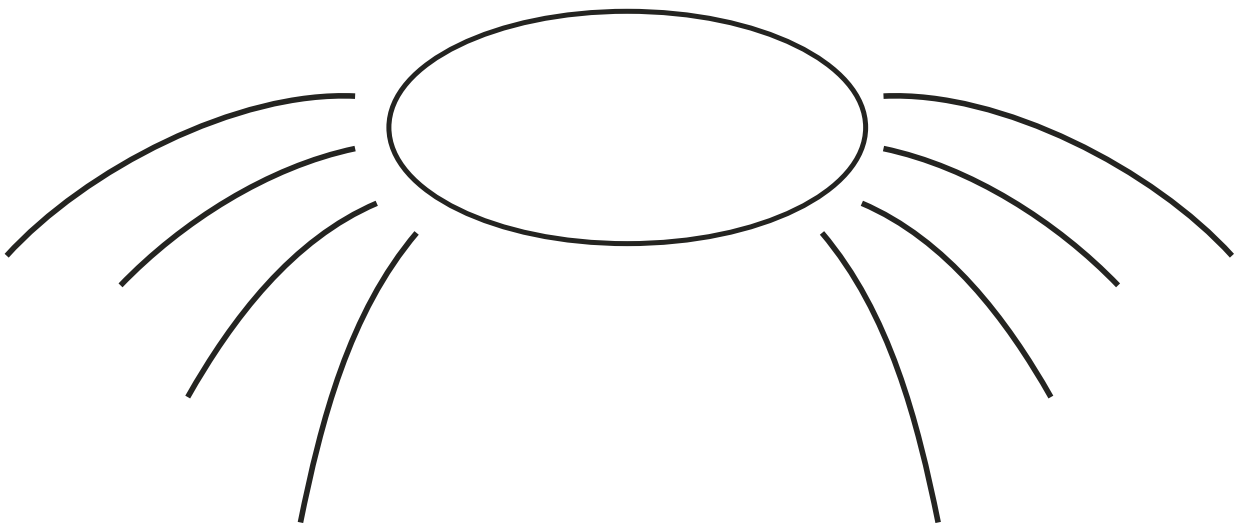
Kirjuta probleem sümboli või sõnana puutüvele. Puu viljadele märkige sõnade või sümbolitena võimalikud probleemi lahendused, puu okstele nende saavutamiseks läbiviidavad tegevused ning juurtele tegevuste elluviimiseks vajalikud vahendid nagu oskused, materjalid ja kontaktid.

Kasutage puud järgmiste küsimuste üle arutlemiseks: Mis on iga tegevuse kohalik ja globaalne mõju? Kelle võimu on meil tarvis muudatuse ellu viimiseks? Kes saab neid mõjutada? Mida saame teha? Kirjutage arutelust sündinud info puu juurde või eraldi lehele.

4. Ämblikujalad

Tegevuse valimine

Visandage ämblik ning kirjutage planeeritav tegevus ämbliku kehale. Ämbliku jalgade otsa kirjutage tegevusest tulenevad tagajärjed. Korrake sama mitme tegevusega ning hinnake, milline neist on kõige teostatavam.

5. Tegevuste kaardimäng

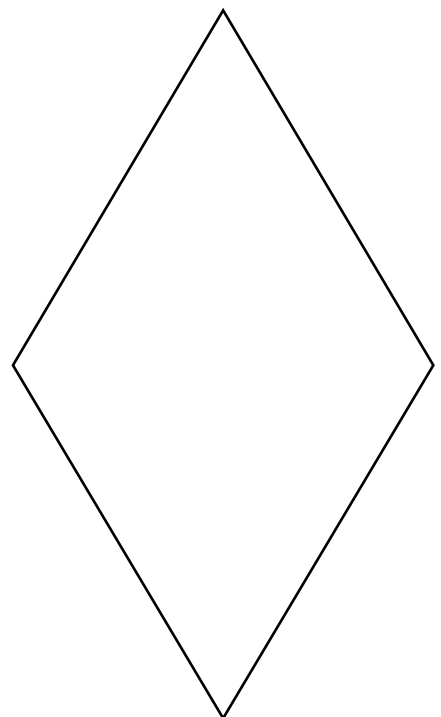
Tegevuse valimine

Lõigake **Töölehel 4a** välja kaardid ning arutlege nende üle.

Asetage üheksa kaarti teemandikujuliselt nii, et kõige üleval teemanti tipus on kõige eelistatuma tegevuse kaart, teemanti all nurgas kõige vähem sobiv tegevus. Ülevalt ja alt järgmistesse ridadesse asetage tegevused, mis on järgmisena eelistatud või järgmisena vähem lemmikud. Teemanti keskmisesse kolme kaardiga ritta asetage tegevuste kaardid, mille suhtes olete võrdselt ükskõiksed.

Hinnake, millistel tegevustel oleks kõige suurem mõju koolis, kohalikus piirkonnas, teie koduriigis ja maailmas. Milliste tegevuste läbiviimine oleks kõige praktilisem? Pidage meeles järgmist:

- Mõelge suurelt, alustage väiksel!
- Seadke realistlikud eesmärgid!
- Olge valmis tegema palju tööd!
- Kasutage ära oma rühmakaaslaste erilisi oskusi!
- Kaasake rohkem inimesi!

Parim tegevus oleks esitada oma argumendid kellelegi, kel on võimu (lobitöö), nt kirjutada kiri või e-kiri, koguda allkirju, saata neile arvamusküsitluse tulemused või neid külastada. Selleks isikuks võib olla nt õppealajuhataja, parlamendiliige või keegi linnavalitsusest, kes noortega tegeleb.

Parim tegevus oleks uurida välja, millised organisatsioonid saaks meid aidata ning lüüa kaasa nende kohalikes, üleriigilistes või üleilmsetes kampaania-tegevustes.

Parim tegevus oleks lavastada näidend sellest, kuidas kõnealune probleem inimesi mõjutab.

Parim tegevus oleks kutsuda kooli külalisesineja, kes räägiks sel teemal või osaleks arutelus.

Parim tegevus oleks kujundada sel teemal flaier, plakat või kollaaž ning panna see vaatamiseks üles kooli ja mujale oma kogukonnas.

Parim tegevus oleks teha ise uutele teadmistele tuginedes teistsuguseid valikuid, nt muuta seda, mida ma sünn, kannan või millele raha kulutan. Teised inimesed märkavad ja järgivad minu eeskujut.

Parim tegevus oleks teha video, raadiosaade või fotoseeria, mis tõstataks probleemi ja paneks inimesed sel teemal arutlema.

Parim tegevus võiks olla raha kogumine, et annetada see organisatsioonile, kes seda probleemi lahendab.

Parim tegevus oleks suhelda ajakirjanikega, nt esineda kohalikus raadios või kutsuda üritustele ajakirjanikke.

6. Milline tegevus?

Tegevuse valimine

Kirjutage hulk võimalikke tegevusi **Töölehele 4b** ja hinnake neid x-teljel olevate küsimuste abil. Pärast tabeli täitmist valige tegevus, mis on klassi huvisid ja muid võimalikke takistusi arvesse võttes kõige enam teostatav.

7. Mõjude tabel

Tegevuse valimine

Kirjutage hulk võimalikke tegevusi **Töölehele 4c** ning hinnake tabeli abil nende mõju.

Tegevused, mis asetuvad alla paremasse nurka, on mõistlik kõrvale jätta.

8. Arvamuste küsimine

Tegevuse valimiseks teiste inimeste arvamuse küsimine

Mõelge erinevatele võimalustele, kuidas uurida teiste inimeste arvamuse kohta (näiteks küsimustik, uuring, intervjuu). Uuringu küsimused võiksid olla näiteks järgmised: Mis on tegevuse head ja halvad küljed? Mida arvate, et võiks teha? Kas oleksite valmis tegevuses osalema? Kuidas mõjutab tegevus inimesi kohalikul ja globaalsel tasandil?

Üks võimalus teiste inimeste arvamuse väljaselgitamiseks on kasutada probleemiga seotud fotot ning küsida inimestelt selle kohta küsimusi, nt Kas tunnete fotol oleva hoone ära? Kas teate, mida seal sees tehakse? Kas olete seal kunagi käinud? Kas sooviksite selle juures midagi muuta? Mis võiks seal sees teie arvates toimuda? Kirjutage vastused foto ümber kleebitud märkmepaberitele.

9. Meie tegevus

Tegevuse valimine ja kokkuvõtete esitlemine

Kasutage **Töölehte 4d**, et teha kokkuvõtte tegevuste vahel valimise protsessist. Hinnake tegevuse kohalikkust ja globaalset mõju. Koostage loodud raami abil suuline või kirjalik ettekanne.

10. Kommunikatsioon

Kommunikatsioonivormi valimine

Kasutage **Töölehte 4e**, et hinnata planeeritava tegevuse elluviimiseks kõige paremini sobivaid kommunikatsioonivahendeid. Seda tegevust on tarvis teha vaid siis, kui läbiviidav tegevus eeldab probleemi kohta info edastamist.

4C tööleht

	Suur mõju	Keskmine mõju	Väike mõju
Lihtne teostada			
Keskmiselt teostatav			
Raske teostada			

4d tööleht

Probleemi parandamise nimel tegutsemiseks on mitmeid võimalusi.

Üks võimalik tegevus on

.....

Põhjus nii tegutsemiseks on

.....

Teine võimalik tegevus on

.....

Nii tegutsemise põhjus seisneb selles, et

.....

Kahe valiku vahel kaaludes tundub meile kõige tõenäolisem tegevus olevat

.....

, sest

.....

4e tööleht

Kommunikatsioonivahend	Kui lihtne on seda kasutada?	On meil selleks vajalikud vahendid?	Milliste inimesteni jõuaks info?	Kui paljude inimesteni jõuaks info?
Fotod				
Videomaterjal				
Helisalvestus				
Veebileht				
Plakatid				
Seinamaaling				
Tants				
Laul				
Teater				
Kohalik raadio				
Riiklik raadio				
Ajalehe artiklid				
Lugu / jutt				
Manifest				
Inimesed				

11. Ajatelg jõel

Tegevuse planeerimine

Asetage pöranda keskele või nähtavale kohale seinal jõe visand. Võite seda teha kleepides kokku mitu suurt paberit ning joonistades sellele jõe, või kasutades muid materjale.

Jõgi sümboliseerib kronoloogilises järjekorras teekonda, mis tuleb tegevuse saavutamiseks läbida. Jõelähe sümboliseerib tänast olukorda ja jõe suue lõplikku tegevust. Jõega liituvad lisajõed sümboliseerivad ajalises järjekorras lisategevusi, mis tuleb peamise tegevuse elluviimiseks ära teha. Keerised ja kosed tähistavad võimalikke takistusi. Jõge võib tegevuste planeerimise käigus täiendada.

12. Planeerimise puu

Tegevuse planeerimine

Asetage pörandale puu kujutis. Selleks võib kasutada mitut kokkukleebitud suurt paberit, puitu või muid materjale.

Märkide tegevus sõna või kujutava sümbolina puutüvele. Puu viljadele märkige sõnade või sümbolitena tegevuse eesmärgid ning puu okstele nende eesmärkide saavutamiseks läbiviidavad tegevused (nt fotode tegemine ja kirjade kirjutamine). Juurtele märkige tegevuste elluviimiseks vajalikud vahendid (nt oskused, materjalid ja kontaktid). Okstele võib lisada lehed, märkides neile inimeste nimed, kes teatud osa eest vastutavad.

Kasutage puud järgmiste küsimuste üle arutlemiseks: Mis järjekorras tuleb ülesandeid täita? Kas on võimalik need kõik ellu viia? Millised ülesanded on kõige olulisemad? Kes teeb mida?

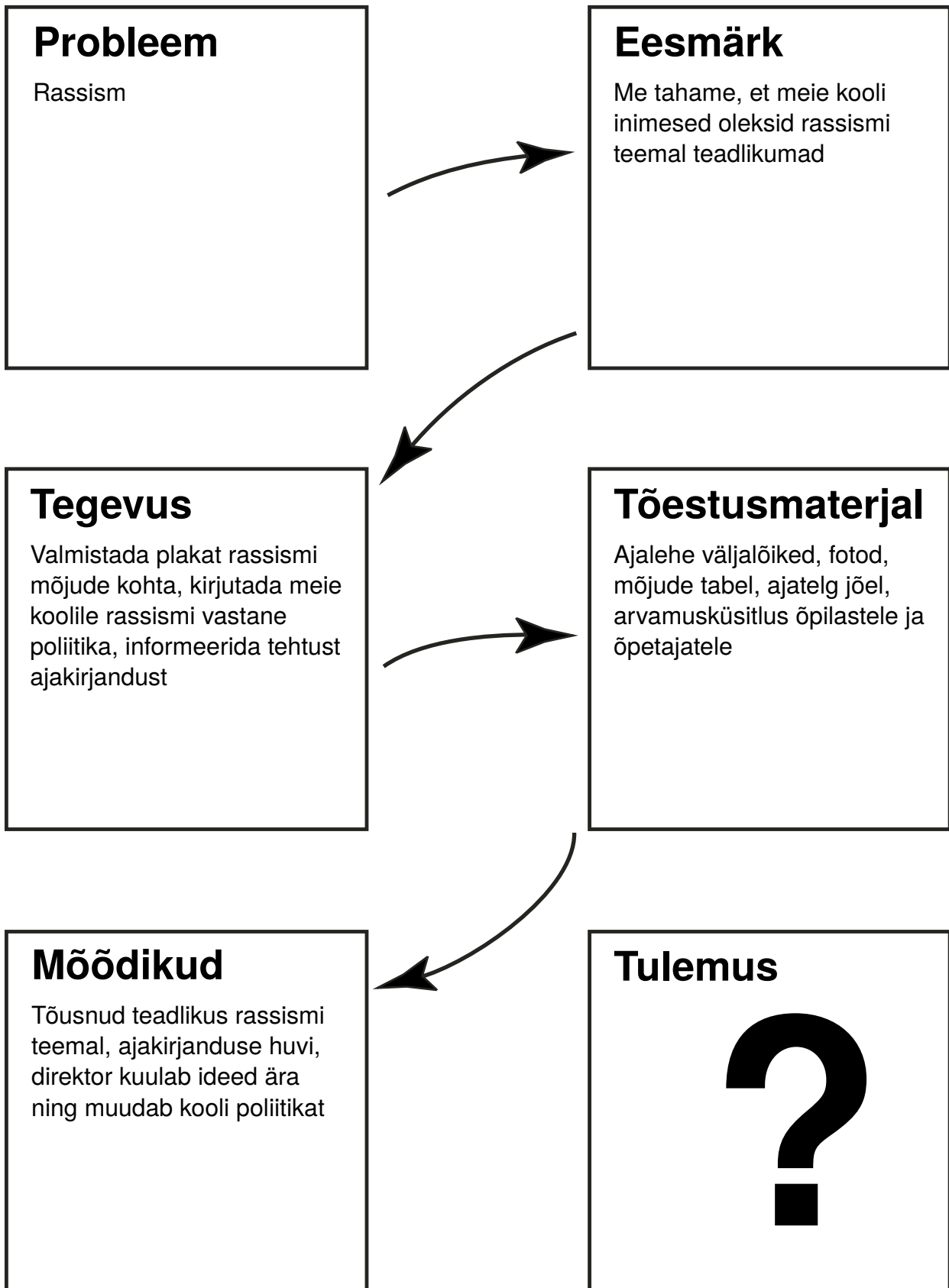
13. Tegevusplaan

Tegevuse planeerimine

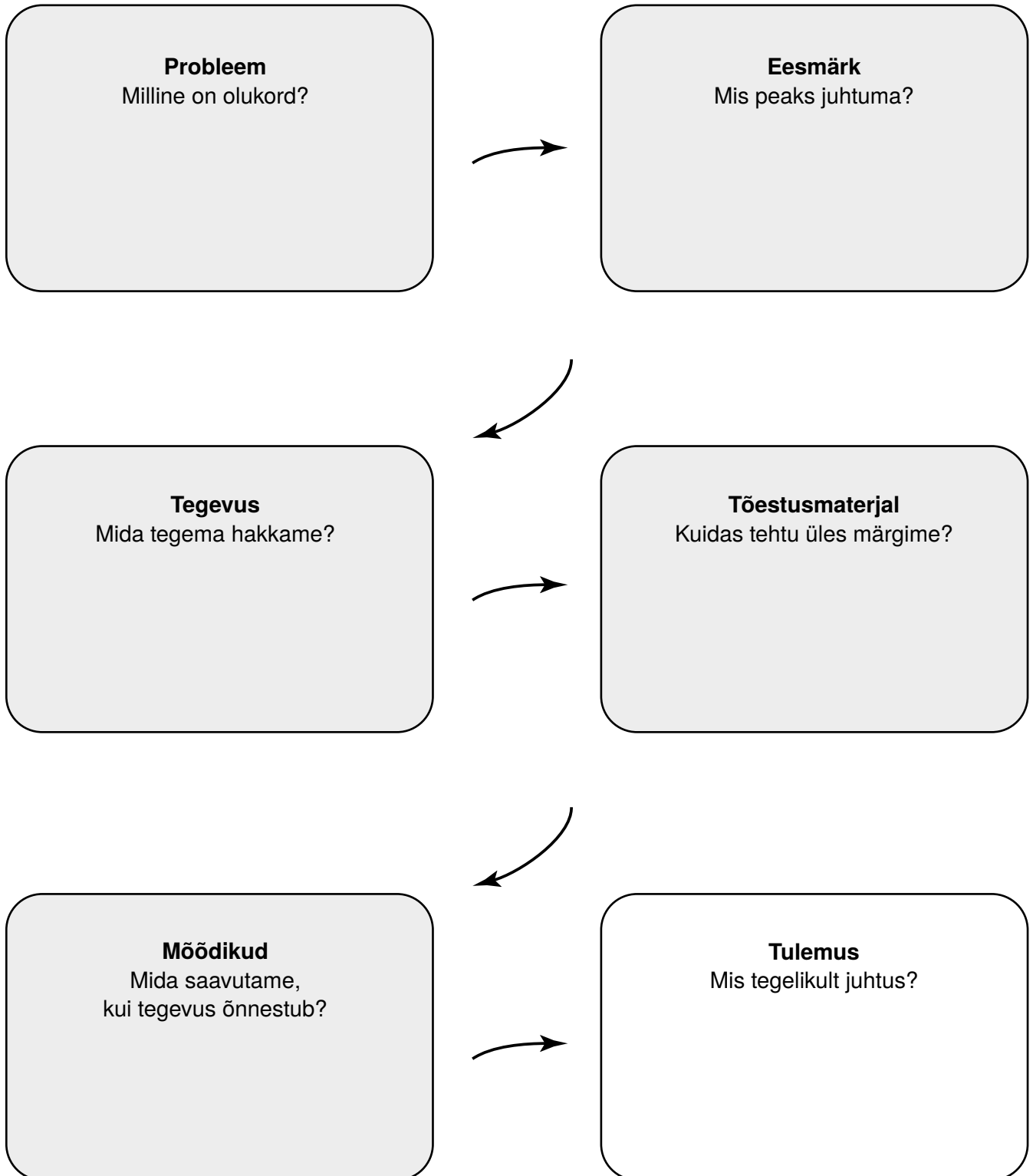
Täitke eelnevalt täidetud illustratsioonide ja tabelite abil **Tööleht 4f**. Hallid kastid tuleb täita enne tegevuse alustamist, valge pärast tegevuse elluviimist. Mõõdikute alla kirjutage, mis juhtub siis, kui tegevus on edukas.

Tegevus koolis või kogukonnas

Enamik juhtudel on soovitatav alustada tegevuste planeerimisega, mis toimuvad koolis. Neisse saab kaasata lapsevanemad, hooldajad ning kohaliku omavalitsuse haridustöötajad. Koolis toimuvate tegevuste eeliseks on see, et lapsed on selle kogukonna osa, tunnevad seda hästi ning suudavad paremini projekti planeerida ja hinnata vajadusi. Pärast mõne projekti elluviimist koolis, on juba lihtsam planeerida ka piirkondlike tegevusi.

4f tööleht

Viies samm: Tegutsege!

Viienda sammuna viiakse plaan ellu.

Viienda sammu eesmärgid:

- aidata õpilastel tegevust ellu viia, selle käiku salvestada ja kontrollida
- arendada ja laiendada osalemispõhiseid oskusi – tegutsemine vastutustundlikult

1. Tegevuse salvestamine

Tegevuse salvestamine ja kontrollimine

Kasutage **Töölehte 5a**, et märkida tehtu üles selle toimumise ajal. Lisage iga sammu kohta kogutud tõestusmaterjale, nt fotod, voldikud, video- ja helisalvestused, lood, pildid.

Näiteid õpilaste valitud tegevustest

- sõja teemal informeeriva videomaterjali valmistamine algkoolidele
- eakaaslastele suunatud haridusprojekti käivitamine teismeliste rasestumise, anoreksia, buliimia ja HIV/AIDSi teemal
- kooli juhtkonnale ettekannete esitamine taaskasutamise teemal; kooli poliitika muutmine
- kooli direktori ja juhtkonna veenmine, et koolis müüdaks õiglase kaubanduse šokolaadi
- noorte kuritegevuse teemal näidendi kokkupanek näiteringile
- keskkooli korraldatud annetuste kogumine algkoolides
- vaesuse teemat käsitleva lauamängu loomine

5a tööleht

Tegevus

Koht

Aeg

Esiteks me ...

tõestusmaterjal

Järgmisena me ...

tõestusmaterjal

Seejärel me ...

tõestusmaterjal

Lõpuks me ...

tõestusmaterjal

Muud kommentaarid

Kuues samm: Mõelge järele!

Kuuenda sammuna mõtlevad õpilased Maailmakodanikuks! protsessi üle järele. On aeg mõelda tagasi ja korrata esimese sammu tegevusi (nt „Ideaalne tulevik“ ja „Inimeste mõjutamine“).

Kuuenda sammu eesmärgid:

- aidata õpilastel analüüsida selle üle, mida nad on õppinud ja saavutanud, ning mida nad teeksid järgmine kord teisiti
- julgustada õpilasi mõtlema, kuidas nad saaksid tehtud tegevust jätkata ning omandatud oskusi arendada
- arendada ja laiendada suhtlemispõhiseid oskusi – tulemuste edasi andmine ja esitamine suuliselt ja kirjalikult;
- arendada oskust osaleda – analüüsida enda osalust kogu protsessis.

1. Järele mõtlemine

Maailmakodanikuks! protsessi üle järele mõtlemine

Kasutage **Töölehe 6a** küsimusi, et arutleda, kuidas rühm koos töötas, kas läbi viidud tegevus muutis midagi, kuidas see igat isikut mõjutas ning mida võiks järgmine kord teisiti teha.

Määrake igale mainitud viiele kategooriale oma värv ja kirjutage vastused välja lõigatud ringidesse. Tulemuse võite esitada näitusena.

Kui tegevus ei õnnestunud nii hästi kui planeeritud, võib abi olla järgmistest küsimustest: Miks tegevus ei õnnestunud planeeritult? Kas rühm oli liialt suurte/väikeste ootustega? Kas rühmal oli piisavalt vahendeid? Kas oleks võinud valida mõne muu tegevuse? Miks?

2. Aruande kirjutamine

Õpitu üleskirjutamine

Tehke nimekiri kõigist läbitud Maailmakodanikuks! meetodi tegevustest (nt sammude tegevused, hindamise tegevused). Kasutage nimekirja, et kirjutada kokku aruanne, kus mainite kõiki tegevusi, mida protsessi jooksul nautisite ning tekkinud uusi mõtteid.

Mida nüüd edasi teete?

Kuidas sooviksite järgmine kord maailma muutmiseks tegutseda?

Võite kasutada aruannet algmaterjalina, mille baasil luua lapsevanematele või kooli juhtkonnale raport maailmakodaniku õpetamise kohta.

3. Kokkuvõte

Saavutuse tähistamine

Kirjutage kiri, et tänada kõiki tegevusse panustanud inimesi. Selgitage neile, mis läks hästi, mis kehvemini. Lisage sellele ka tõestusmaterjale – ajalehe väljavõtteid, fotosid.

Planeerige, kuidas saavutatut tähistada – näiteks korraldades tseremoonia, kus jagate kätte tunnustuskirjad (vt nt **Tööleht 6b**), tegevuse ettekandmine või teineteisele tänukaartide saatmine.

Kohalik-üleilmne

Kas olete mõelnud probleemide peale nii kohalikul kui üleilmsel tasandil?

Kas peate end aktiivseks maailmakodanikuks?

Miks?

Koostöö

Kuidas meie koostöö õnnestus?

Kas rühm jõudis kokkulepeteni, millega kõik nõus olid?

Iseenda muutmine

Mis meeldis teile kõige rohkem?

Milliseid uusi oskusi omandasite?

Kas tehtu mõjutab seda, kuidas tulevikus käitute ja asjadest mõtlete?

Maailmamuutmine

Kas teie tegevus muutis midagi?

Kuidas te seda teate?

Mis olid kõige suuremad edusammud?

Järgmine kord

Mida teeksite järgmine kord teisiti?

Mis osutused kõige suuremateks väljakutseteks?

Kas juhtus ka midagi ootamatut?

Õnnitleme

aktiivseks maailmakodanikuks saamise puhul.

Klass: Kuupäev:

Õnnitleme

aktiivseks maailmakodanikuks saamise puhul.

Klass: Kuupäev:

Teine osa – Tehtu hindamine

Hindamiseks mõeldud tegevused aitavad õpilastel mõõta, salvestada ja jälgida enda isiklikku arengut ning hinnata kasutatud Maailmakodanikuks! meetodi tegevusi. Siin osas pakutud tegevused on lihtsad, paindlikud ja lõbusad ning need võimaldavad jagada kogemust, arvamust ja tundeid, mõelda enda väärtuste muutumise peale ning valmistuda edasiseks õppimiseks.

Selle osa tegevused on kasutatavad isikliku, rühma või õpetaja hindamiseks Maailmakodaniku! protsessi erinevates osades. Näiteks võib neid kasutada tegevuse, sammu või ülesande eel või järel, või ka kogu protsessi lõpus.

1. Mapp

Valmistage iga läbitud sammu kohta töömapp, mis sisaldab nt illustratsioone, kirjalikke töid ja fotosid. Mapp on kasutatud oskuste ja omandatud info tõestuseks.

2. Ootuste lilled

Õpetaja selgitab õpilastele Maailmakodanikuks! protsessi ootuseid (nt õppimise käigus lõbutseda, omandada uusi oskusi, avastada kohaliku ja globaalse vahelisi seoseid, töötada rühmana koos, olla kasulik ja oluline). Kirjutage need **Töölehele A**.

Õpilased kirjutavad enda ootused väikestele kaartidele – üks ootus kaardi kohta ning need asetatakse suurele paberilehele. Jagage ootused sarnasuse alusel rühmadesse. Lisage õpilaste ootuste rühmad töölehe tabeli esimesse tulpa.

Vaadake pärast igat sammu tabelit ning joonistage selle kohta lill, mis kujutaks, kui palju suudeti ootustele vastata. Kuuenda sammu lõpuks peab olema joonistatud kuus lille. Iga kroonleht tähistab väikseid samme suurte ootuste täitumiseni. Paljude kroonlehtedega lill tähendab, et suudeti ootustele vastata.

3. Fookusgrupid

Jagunege viide fookusgruppi ja jagage igale rühmale üks teemadest: Uurimise fookusgrupp; Osalemise fookusgrupp; Kohaliku-globaalse seostamise fookusgrupp; Meeldimise fookusgrupp; Ülesmärkimise fookusgrupp.

Iga fookusgrupp kasutab graafikuid, et jälgida ja panna kirja, kuidas klass end iga sammu või kogu protsessi järel tunneb. Kasutage selleks **Töölehti B, C, D, E ja F**.

Leidke meetod info kogumiseks kõigilt klassikaaslastelt. See võib toimuda ka tunniväliselt.

Kuuenda sammu lõpus tehke tulemustest ettekanne – kasutage selleks näiteks Powerpointi või jagage voldikuid ning näidake videot. Märkige ära kõige põnevam ja igavam tulemus, üldised seaduspärasused ja informatsioon, mis ei sobitunud ühegi graafika alla.

B tööleht Uurimise fookusgrupile

Tehke tabelis ring ümber numbrile, mis väljendab, kui palju igas sammus uurimisega tegelesid.

Nimi:

1. samm	0 väga vähe (ma ei küsi kunagi midagi ega ei kahtle teiste mõtetes)	1 vähe (küsin küsimusi harva ja kahtlen harva teiste mõtetes)	2 keskmiselt (mõnikord küsin küsimusi ja kahtlen teiste mõtetes)	3 palju (tavaliselt küsin küsimusi ja kahtlen teiste mõtetes)	4 väga palju (küsin alati küsimusi ja kahtlen teiste mõtetes)
2. samm	0 väga vähe	1 vähe	2 keskmiselt	3 palju	4 väga palju
3. samm	0 väga vähe	1 vähe	2 keskmiselt	3 palju	4 väga palju
4. samm	0 väga vähe	1 vähe	2 keskmiselt	3 palju	4 väga palju
5. samm	0 väga vähe	1 vähe	2 keskmiselt	3 palju	4 väga palju
6. samm	0 väga vähe	1 vähe	2 keskmiselt	3 palju	4 väga palju

C tööleht Osalemise fookusgrupile

Tehke tabelis ristike asukohta, mis väljendab teie osalust kõige enam.

Osaleja on inimene, kellel meeldib olla grupi liige ning kes võtab kogemusest maksimumi.

Reisija on inimene, kel meeldib grupis olla, kuid ta hoiab tagaplaanile.

Piraat on inimene, kellele ei meeldi grupis olla ja ta ei varja seda ka teiste eest.

Vang on inimene, kellele ei meeldi grupis olla, aga ta ei anna sellest teistele märku.

Osaleja

Reisija

Piraat

Vang

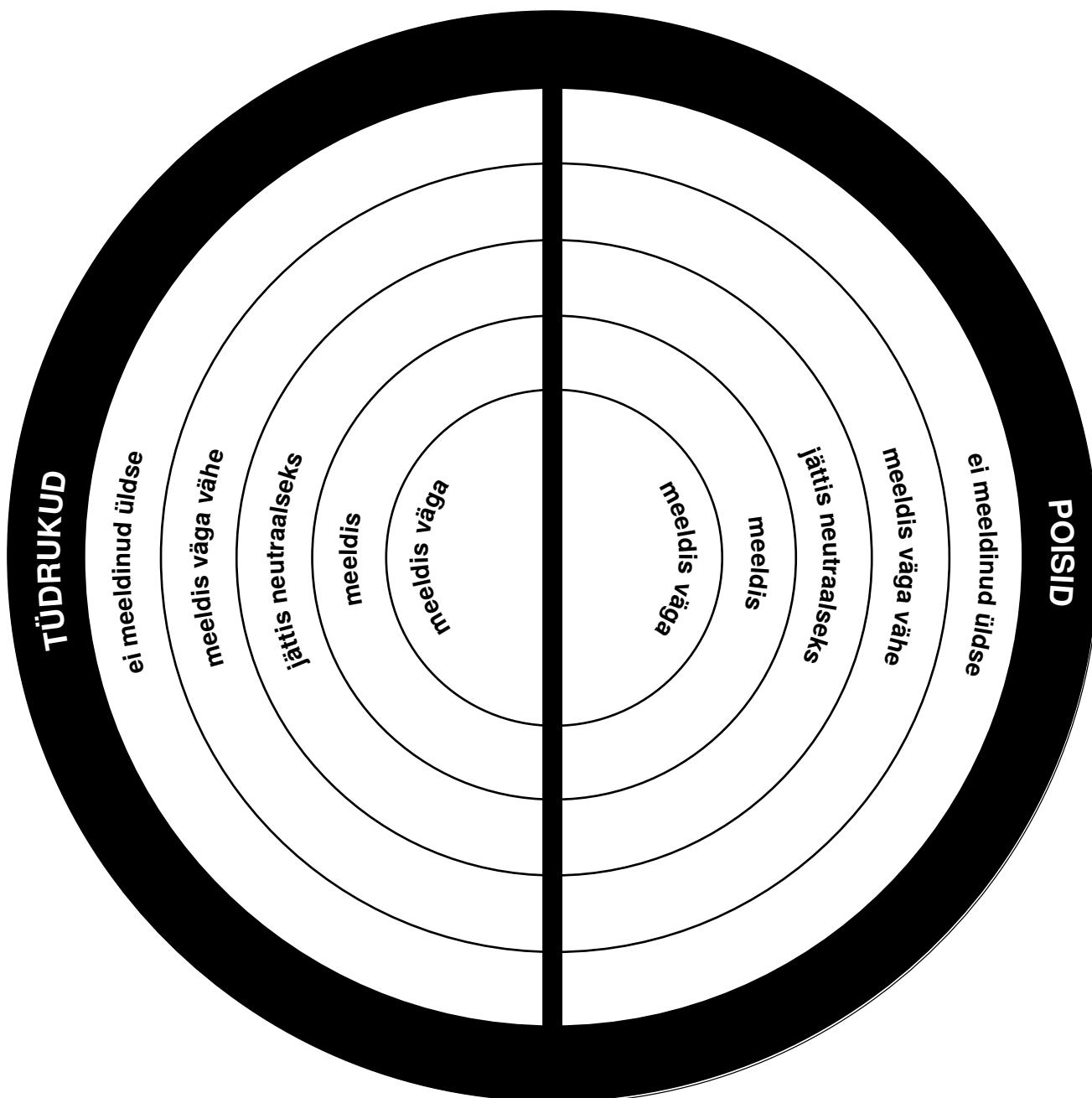
D tööleht Kohaliku-globaalse seostamise fookusgrupile

Joonistage ristike tabelis ritta, mis väljendab kõige täpsemalt, kui palju mõtlesite igas sammus kohaliku-globaalse vaheliste sidemete peale.

	1. samm	2. samm	3. samm	4. samm	5. samm	6. samm
Palju kohaliku- globaalse seoseid						
Keskmiselt kohaliku- globaalse seoseid						
Vähe kohaliku- globaalse seoseid						

E tööleht Meeldimise fookusgrupile

Tüdrukud märgivad sektori vasakule küljele risti vahemikku, mis väljendab kõige paremini, kui väga neile tegevus meeldis. Poisid märgivad risti sektori paremasse osasse.

F tööleht Ülesmärkimise fookusgrupile

Mõelge ennast ajakirjaniku rolli ning leidke erinevaid meetodeid informatsiooni kogumiseks iga läbitud sammu kohta.

Mis toimus?
samm nr
Tõestusmaterjal (näiteks tsitaadid, fotod)

4. Aktiivse maailmakodaniku oskuste diagramm

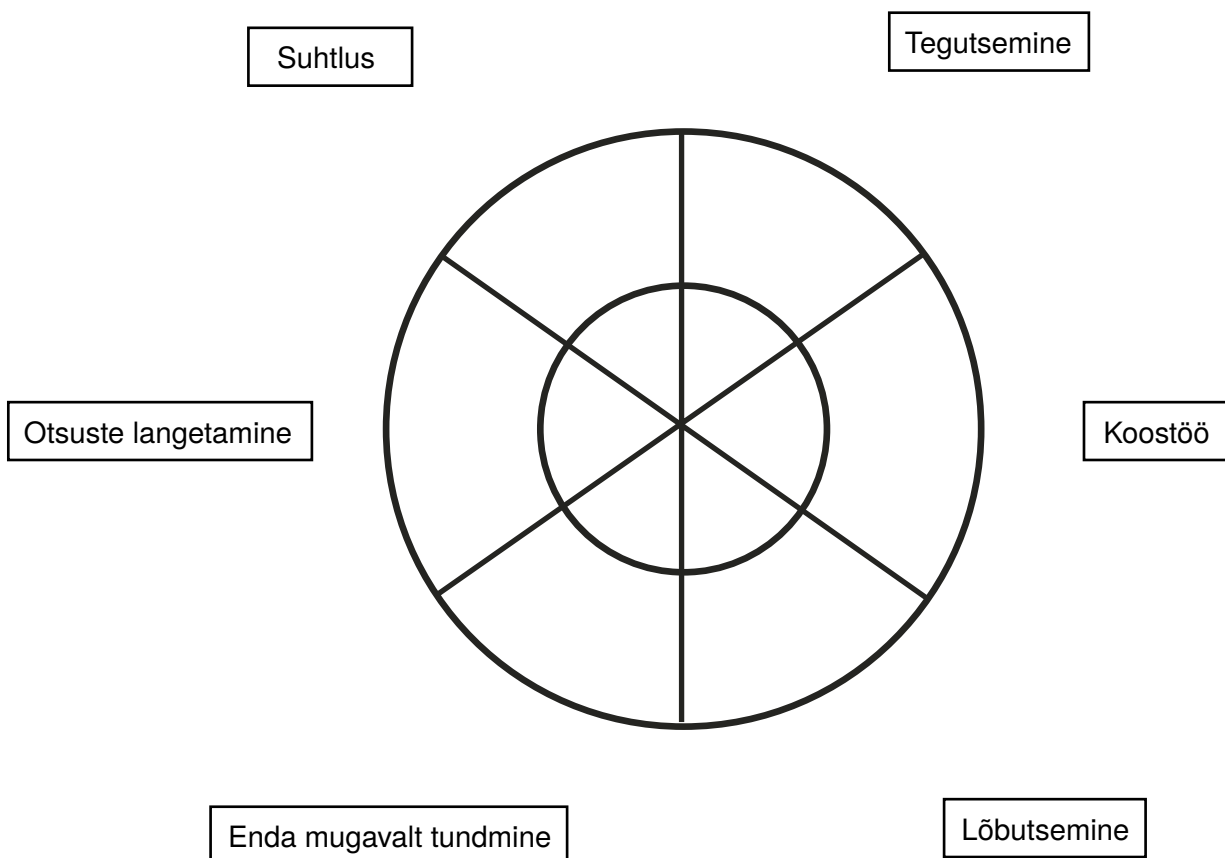
Tööleht G on selleks, et õpilased saaksid märkida ära kui hästi nad protsessi jooksul suhtlesid, osalesid ja analüüsisid. Tabeli alla võib lisada veel mõõdikuid.

5. Aktiivse maailmakodaniku ootuste tabel

Kasutage Töölehte H, et hinnata ja märkida ära õpilaste liikumine Maailmakodanikuks! protsessi eesmärkide suunas.

6. Hindamisratas

Joonistage ring ning jagage see sektoriteks, millest igaüks tähistab erinevat mõõdikut. Hakake sektoreid varjutama üks haaval alustades ringi keskelt – mida edukamalt iga mõõdiku suhtes tehtu õnnestus, seda suurem osa sektorist varjutage ära. Sektori otstesse kirjutage soovitud ja kommentaarid parandusteks.

Nimi:

Maksimum punktid	1	2	3	4	5	6	Miinum punkt
Väga õnnelik							Väga õnnetu
Õppisin palju							Ei õppinud midagi
Omandasin enesekindlust							Kaotas enesekindlust
Töötasin iseseisvalt							Ei töötanud iseseisvalt
Töötasin rühmaliikmena							Ei töötanud rühmaliikmena
Aruteludes osalemine oli lihtne							Aruteludes osalemine oli raske
Väljendasin enda arvamust lihtsalt							Enda arvamuse väljendamine osutus raskeks
Kuulasin meeeldi teiste inimeste arvamust							Ei meeldinud kuulata teiste inimeste arvamust
Olin valmis enda ja teiste arvamust ümber lükkama							Ei osanud teiste ja enda arvamusi ümber lükata
Pidasin hästi läbirääkimisi							Ei pidanud hästi läbirääkimisi
Langetasin otsuseid							Ei langetanud otsuseid
Planeerisin hästi							Ei planeerinud hästi
Mõtlesin pärast ideede üle järele							Ei mõelnud ideede üle järele
Tegutsesin aktiivselt							Ei tegutsenud aktiivselt
Muutsin maailma							Ei muutnud maailma

Omandatud omadused:

Arenguvõimalused:

Nimi:

Maailmakodanikuks! eesmärgid	Eesmärkide nimel töötamine	Eesmärkide saavutamine	Üle eesmärkide töötamine
Kogeda maailma muutmist läbi tegevuse elluviimise	Ma ühinen rühmaga ja annan toimuvasse oma panuse.	Ma ühinen ja mõjutan seda, mis toimub.	Võimaldan teistel toimuvat mõjutada.
Arendada uurimis- ja suhtlusoskust	Väljendan oma isiklikku arvamust suuliselt ja kirjalikult.	Väljendan oma isiklikku arvamust suuliselt ja kirjalikult ning oskan seda õigustada.	Ma analüüsin enda arvamust ning testin selle ja ka teiste inimeste arvamuse vettpidavust.
Arendada oskust osaleda	Näitan välja huvi rühma otsuste vastu.	Olen võimeline pidama läbirääkimisi ning langetama otsuseid.	Olen võimeline töötama läbirääkimiste pidamiseks koos teistega, langetama otsuseid ning vastutusrikkalt tegutsema.
Arendada analüüsioskust	Olen võimeline teatud määral analüüsima, kas osalesin edukalt või mitte.	Olen võimeline koos teistega töötama ning enda osalemist kriitiliselt analüüsima.	Hindan õpitut kriitiliselt ning oskan tuua välja võimalused osaluse parandamiseks.
Arendada arusaamist, et maailm on ühtne üleilmne kogukond	Pean maailma mingil määral globaalseks kogukonnaks.	Globaalse kogukonna liikmena tean hästi enda õiguseid ja kohustusi.	Globaalse kogukonna liikmena tean hästi enda õiguseid ja kohustusi ning oskan neid kriitiliselt analüüsida.

7. Enne ja pärast tabel

Kopeerige allolev tabel ning märkige sinna oma tunded, mõtted, seosed ja pildid Maailmakodanikuks! protsessi kohta enne ja pärast selle toimumist.

Enne ja pärast tabel		
	Enne	Pärast
Tunded		
Mõtted		
Seosed		
Fotod, pildid		

8. Tulemuste diagramm

Joonistage diagramm, millele märkida saavutused. Seadke diagrammi vertikaalteljele mõõdikud (nt tuju, energiatase) ja horisontaalteljele aeg (nt tundides, läbitud sammudes). Tõmmake läbi graafika kõverjoon, mis kajastab protsessi parimaid ja kehvemaid hetki.

9. Õpitu päevik

Pidage õpitu kohta päevikut märkides üles kogu Maailmakodanikuks! protsess. Kirjeldage arendatud oskusi, omandatud teadmisi ja seda, mis klassile meeldis ja ei meeldinud.

10. Fotod

Kasutage protsessi jooksul tehtud fotosid ja videomaterjali, et arutleda selle üle, mis tehti ning kuidas saaks kõike järgmine kord paremini teha.

11. Loovhindamine

Kasutage **Töölehte I**, et hinnata, kuidas mõnd Maailmakodanikuks! sammu vastu võeti.

12. Naeru- ja nutunägu

Mõelge Maailmakodanikuks! protsessi valitud osa üle järele arutledes selle positiivsete ja negatiivsete külgede üle. Joonistage kolme tulbaga diagramm. Kirjutage naerunäo alla tulpa positiivsed kommentaarid, nutunäo alla negatiivsed. Lisage kolmas diagramm ettepanekutega võimalikeks parandusteks.

13. Käte lehvitamine

Kui konkreetne tegevus, protsessi samm või tund oli õpilastele meeldiv, siis tõstavad õpilased käed pea kohale ning lehvitavad neid. Kui tegevus polnud nauditav hoiavad õpilased käsi liikumatult külgedel.

14. Joondumine

Õpilased rivistuvad teineteise taha vastavalt sellele, kui võrd neile tegevus meeldis. Positiivsete emotsioonidega õpilased seisavad rivi ees, neutraalsete emotsioonidega õpilased keskel ning need, kellele tegevus ei meeldinud rivi tagumises otsas. Ritta joondumist saab kasutada selleks, et algatada arutelu selle üle, kuidas tehtut paremini läbi viia nii et see meeldiks kõigile osalistele. Rivisse joondumist saab kasutada ka selleks, et võrrelda rivi alguses ja lõpus seisvate inimeste arvamusi.

15. Topelt ratas

Klass jagatakse kahte võrdsesse kätega ühendatud ringi, millest üks moodustatakse teise sisse. Õpilased hakkavad ringides liikuma kahes vastastikus suunas, kuni õpetaja ütleb „Stopp!“. Seejärel küsib iga õpilane enda vastas seisvalt inimeselt, mis neile tegevuse juures kõige enam meeldis või kui võrd kaasatuna nad end tundsid. Tegevust korratakse kolm korda.

<p>Väljendaksin seda osa pildina nii... (joonistage)</p>	
<p>Kui see samm oleks taim või loom, siis oleks ta... (kirjuta ja näitle)</p>	
<p>Seda sammu iseloomustav liigutus on... (joonista ja demonstreeri liigutust)</p>	
<p>Jälgides avastasin põneva mustri, milleks on... (mõttele ja kirjuta)</p>	
<p>Kui see samm oleks laul, oleks see... (kirjuta ja laula)</p>	
<p>Täna tunnen end... (kirjuta ja mõtiskle)</p>	

16. Grafiiti sein

Grafiiti seina sobib kasutada läbi kogu Maailmakodanikuks! protsessi. Asetage seinale suur paberileht koos küsimustega nagu „Kuidas saan seda igapäeva elus kasutada?“, „Kas sain sellest ikka tegelikult aru?“ jne.

17. Väljenduskaardid

Kirjutage kaartidele kommentaarid ning pange need klassi postkasti. Kommentaaride kategoriseerimiseks võib kasutada ettekirjutatud lauseid nagu „Sain teada, et ...“, „Tahan saada rohkem teada ...“. Võtke postkastist üks kaart ja kasutage seda arutelu alustamiseks.

18. Tunnete siluett

Visandage mütsiga inimene, kes kannab käes tööriista kasti. Kirjutage mütsi juurde kõik, mida olete õppinud ja tööriista kasti juurde mõtted, oskused ja muu positiivne, mida olete omandanud. Joonistage inimesele süda ning kirjutage selle juurde kogetud tunded. Joonistage prügikast, mille kõrvale kirjutage välja kõik, mis ei töötanud ja mille võiks järgmine kord tegemata jätta.

Kolmas osa – Mängud

Maailmakodanikuks! protsessi on integreeritud mängud, mis muudavad õppetöö lõbusaks ja aitavad õpilastel tegevustest läbi planeeritud lõõgastus- ja ergutushetkede enam kasu saada.

Mängud on jagatud nende eesmärgist lähtuvalt kategooriatesse: klassi ergutamiseks, lödvestamiseks ja koostöö ja suhtlusoskuse edendamiseks.

Ergutavad mängud

1. Vorstid

Istuge ringis, üks inimene ringi keskel. Küsige kordamööda ringi keskel istuvalt inimeselt küsimusi, nt „Mis on Sinu perekonnanimi?“. Ringi keskel olev inimene peab ilma naeratamata ega naerma hakkamata vastama „Vorstid“. Kui keegi naerma hakkab, siis istub ringi keskele küsimuse esitaja.

2. Puuviljasalat

Asetage toolid ringikujuliselt nii, et üks õpilane jääb ilma toolita. Kõigile õpilastele antakse üks kolmest puuviljast (õun, banaan või kiivi). Ilma puuviljata õpilane astub ringi keskele ning hüüab välja ühe kolmest puuviljast. Kui välja hüütud puuvili on nt õun, siis kõik õunaga õpilased ja ilma toolita õpilane peavad leidma uue istekoha. Ilma toolita jäänud õpilane jääb ringi keskele ning peab hüüdma välja uue puuvilja. Kui õpilane hüüab välja puuviljasalati, siis peavad kõik õpilased uue koha leidma. Sama mängu saab mängida kasutades teisi kategooriaid (nt riikide nimed).

3. Päike paistab

See on Puuviljasalati mängu edasiarendus. Istuge ringi asetatud toolidele nii, et ringi keskel seisab üks õpilane ilma toolita. Ringi keskel olev õpilane lausub nt „Päike paistab täna õpilastele, kes tulid

kooli jala“, või „... kes on maailmakodanikud“. Inimesed, kelle kohta välja hüütud lause kehtib ning hüüdjate ise peavad tõusma püsti ja leidma uued kohad. Ilma istekohata jäänud õpilane peab hüüdma uue lause.

4. Zip-zap-zop

Seiske ringis ning hakake ruumis energiat edasi andma. Energiasaadust saab edasi kanda plaksutades käsi inimese suunas, kellele energiasaadust edastatakse. Kui energiasaadust kantakse edasi kõrvalistuvale õpilasele, siis hüüab energiasaadust edasiandev inimene „Zip“. Kui vastuvõtja keeldub energiasaadust vastu võtmast tõstab ta käed ülesse ja hüüab „Zap“. See saadab energiasaadust tagasi saatjale, kes peab valima uue vastuvõtja. Kui saatja otsustab saata energiasaadust kellelegi ruumi teises otsas, peab ta hüüdma „Zop“.

5. Ümisedjad

Kõik peale ühe õpilase roomavad käpukil kinniste silmadega ja ümisedjad. Ümisedmise ajal peavad nad tähelepanelikult kuulama ning kogunema ümber selle ühe, kes ei ümised.

6. Kallistus-kull

Kullimäng, mille jooksul on teineteist kallistavad inimesed kulliks löömise eest kaitstud, kuid seda vaid kolmeks sekundiks.

Lõdvestavad mängud

1. Peeglid

Istuge paaris teineteise vastas. Asetage oma käelabad vastamisi. Üks paarilistest liigutab käsi, teine kopeerib liigutusi peegelpildis.

2. Kosmoseinimesed

Liikuge ruumis aeglaselt ringi nagu oleksite kosmoses. Kui õpetaja lööb nipsu, siis kivistuvad õpilased kujudeks.

3. Rahunemine

Istuge püstises asendis kaks jalga maas. Sulgege silmad ning istuge nii liikumatult kui võimalik. Keskenduge hingamisele, hingates aeglaselt läbi suu sisse ja nina välja. Kuulake helisid. Mida kuulete õuest? Mida kuulete toast? Avage mõne minuti pärast silmad.

4. Ettekujutamine

Kujutage ette, et kannate nähtamatuks tegevate keppi. Ronige ajamasinasse ja lahkuge klassist. Lennake koolimaja ruumidesse mõeldes asjadele, mida oleks tarvis paremaks muuta. Lennake välja, läbi õue kõigi hoonete kohale, mõeldes, mida peaks tegema, et muuta kool kõigile meeldivamaks kohaks. Lennake kõrgemale ning vaadake alla oma piirkonna peale, mõeldes, mis on kogukonnale oluline ning mida peaks muutma. Lennake veel kõrgemale ning mõelge järele, mida oleks tarvis riigis ning kogu maailmas muuta. Siis lennake vaikselt kooli tagasi, maanduge oma istekohale ning võtke keep seljast.

Koostöö mängud

1. Käesurumine

Mängu eesmärgiks on, et iga õpilane võidaks käesurumises 20 korda järjest võimalikult kiiresti. Vaadake, kui kaua kulub aega, et klass saaks aru, et tehes koostööd ning lastes teistel võita võib üsna kiirelt eesmärgini jõuda.

2. Inimmasinad

Oma kehasid kasutades moodustavad õpilased väikestes rühmades inimmasinad. Pärast kümnet minutit harjutamist peab klass ära arvama, mis masinatega on tegu.

3. See on ...

Seiske ringis ning saatke asju ringi käima. Kui keegi saadab ringile näiteks pastaka, siis ta ütleb „See on pastakas.“ Inimene, kes pastaka vastu võtab, küsib: „Mis asi?“, andja vastab: „pastakas“, ja vastuvõtja võtab pastaka vastu ning ütleb: „Oo, see on pastakas.“ Mäng jätkub ringis kuni kõik õpilased on saanud pastaka vastu võtta. Seejärel saadetakse ringile teine, kolmas ja neljas ese üksteise järel. Mängu eesmärgiks on, et õpilased hakkaksid esemeid vastu võtma ja edasi andma samas rütmis, lausudes sõnu samal hääletoonil ja samas rütmis.

4. Inimsõlm

Seiske käest kinni hoides ringis. Liikuge ilma käest lahti laskmata üle teiste käte või ronige nende alt läbi. Pärast sõlme tekitamist katsuge algsesse asendisse tagasi liikuda.

5. Võimu kuju

Jagunege väikesteks rühmadeks ning moodustage kuju, mis sümboliseerib olukorda, milles üks inimene omab teiste üle võimu. Klass peab ära arvama, mis olukorraga on tegu. Õpilased arutlevad, kumb rollidest (võimul olek või võimuta olek) tundub mugavam ja tuttavam. Kuidas nad end tunneksid, kui oleksid võimukamal või vähem võimukal positsioonil? Mida see meile inimestevaheliste suhete kohta õpetab?

6. Uustulnuk

Istuge ringis. Proovige kordamööda ringi siseneda ja teiste üle kontrolli saavutada. Üritaja võib proovida tähelepanu saada olles lärmakas, ülbe, autoriteetne, vaikne, või hoopis depressiivne või tähelepanuvajaduses. Milline strateegia mõjub kõige paremini? Mida võime sellest õppida grupidünaamika kohta?

7. Kummituba

Õpilased seisavad väikestes ringides, nende keskel on üks inimene, kes kukutab end teiste suunas ja laseb end ringisseisjail kinni püüda.

Suhtlusoskust tugevdavad mängud

1. Aktiivne kuulamine

Jagunege paaridesse. Üks paariline tutvustab end ja räägib enda kohta midagi põnevat. Teine paariline kuulab tähelepanelikult ning kordab kuuldot rühmale.

2. Vaikne rivistumine

Rivistuge ilma vestlemata sünnipäevade või eesnimede algustähe järjekorras. Kas seda on lihtne teha? Mis seda lihtsustaks?

3. Ninaga joonistamine

Jagunege paaridesse. Üks paariline joonistab ninaga õhku looma ning teine arvab ära, mis loomaga on tegu.

4. Avatud rusikas

Jagunege paaridesse. Üks paariline hoiab kätt rusikas, teine püüab veenda esimest rusikat avama.

5. Kuulake ära!

Jagunege paaridesse. Paariline A räägib teisele, mis ta nädalavahetusel tegi. B kuulab viis minutit tähelepanelikult A juttu. Seejärel kõlab plaksutus või kell. B lõpetab kuulamise ning teeb kõik selleks, et A juttu mitte kuulata ning teda vältida ja segada. Kümne minuti möödudes kirjeldab iga osaline, kuidas ta end tundis, kuidas A'd B käitumisega toime tulid, ning kuidas mõlemad pooled tulevikus sarnastes olukordades käituksid.

6. Positiivne ja negatiivne

Jagunege kahte rühma. Üks grupp mõtleb välja võimalikult palju küsimusi, mida teistelt küsida. Teine rühm jagatakse veel omakorda kaheks – neist üks rühm vastab kõigile küsimustele positiivselt (nt „See kõlab põnevalt“), teine negatiivselt (nt „Ei, see ei huvita mind“, „See on igav“). Pärast kümnet minutit küsimuste pärimist peavad küsitlejad ära arvama, kes on negatiivse, kes positiivse rühma esindaja. Klass arutleb, mis tunne on olla positiivne või negatiivne vastaja, ja kuidas on vestelda inimestega, kes reageerivad ainult positiivselt või negatiivselt.

7. Rollivahetus

Jagunege viieliikmelistesse rühmadesse ning näidelge läbi stsenaarium, kus jalutate koos poodi või olete metsas jalutuskäigul. Iga liige mängib üht allolevat rolli.

Alandlik – räägib väga vähe ning nõustub teiste rühmaliikmetega

Domineeriv – räägib palju ning püüab vestlust kontrollida

Sabatöör – püüab probleeme tekitada (võib teha seda rääkides, kuid ka teisiti)

Korraldaja – püüab inimesi ühendada ja vestlust pehmendada

Ignorantne – ei huvitu rühmast ega selle vestlusest absoluutselt

Õpilased mängivad klassi ees jalutuskäigu läbi ning klass peab ära arvama, kes millist karakterit mängib. Klassis arutletakse iga rolli üle ning selle üle, kuidas tulla toime sarnaste karakteritega tagades samas rühmas võrdsuse.